

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 12/2005 vp

Hallituksen esitys rajavartiolaitosta ja rajaväyhykettä koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä helmikuuta 2005 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen rajavartiolaitosta ja rajaväyhykettä koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (HE 6/2005 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta ja puolustusvaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot (PeVL 19/2005 vp, LaVL 10/2005 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- sisäasiainministeri Kari Rajamäki
- rajavartiolaitoksen päällikkö, vara-amiraali Jaakko Smolander, rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö, kenraalimajuri Jaakko Kaukanen, osastopäällikkö, lainsäädäntöneuvos Tomi Vuori, lainsäädäntöneuvos Kimmo Hakonen, lainsäädäntöneuvos Jorma Kantola, lainsäädäntöneuvos Mika Kättö ja ylitarkastaja Timo Riissanen, sisäasiainministeriö
- kansliapäällikkö Elisabeth Naucélér, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- lainsäädäntöneuvos Ronald Wrede, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Ilari Hannula ja lainsäädäntöneuvos Leena Vettenranta, oikeusministeriö

- hallitussihteeri Marko Hasari, puolustusministeriö
- neuvotteleva virkamies Ismo Mäenpää, valtiovarainministeriö
- kalatalousylitarkastaja Harry Kaasinen, maaja metsätalousministeriö
- hallitusneuvos Mikael Nyberg, liikenne- ja viestintäministeriö
- hallitussihteeri Heikki Korpelainen, ympäristöministeriö
- ylitarkastaja Lauri Vuorivirta, tietosuojavaltuutetun toimisto
- valtiosyyttäjä Jorma Äijälä, Valtakunnan-syyttäjänvirasto
- kommodori Kimmo Kotilainen, Pääesikunta
- johtaja Juha Niskanen, Tullihallitus
- lakimies Eeva Lantto, Viestintävirasto
- rikosylitarkastaja Sanna Palo, keskusrikospoliisi
- apulaispäällikkö Kari Rantala, liikkuva poliisi
- ylitarkastaja Ilkka Hanski, suojelupoliisi
- johtaja Jaana Vuorio, Ulkomaalaisvirasto
- maaherra Peter Lindbäck, Ahvenanmaan lääninhallitus
- maaherra Hannele Pokka, Lapin lääninhallitus
- lääninpoliisijohtaja Tapani Tiilikainen, Itä-Suomen lääninhallitus
- poliisikomentaja Jukka Riikonen, Helsingin kihlakunnan poliisilaitos
- intendentti Maija Matikka, Museovirasto

- johtaja, eversti Urpo Leppäjärvi, Raja- ja merivartiokoulu
- tutkija Riitta Blomgren, Sotamuseo
- päälähtämismies Veli-Matti Mattila, Merivartioliitto ry edustaen myös Päälystöliitto ry:tä, Suomen Konepäälystöliitto ry:tä ja Valtion ja erityispalvelujen ammattiliitto VAL ry:tä
- päälähtämismies Markku Pietikäinen, Rajavartioliitto ry
- puheenjohtaja Hannu Sainio, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
- johtava kihlakunnansyyttäjä Christian Lundqvist, Suomen Syyttäjäyhdistys ry
- rikostorjunnan asiantuntija Risto Karhunen, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry
- puheenjohtaja Ari Mäkinen, Tulliliitto ry
- majuri Jaakko Hamunen, Upseeriliitto ry
- professori Olli Mäenpää
- professori Ari-Matti Nuutila
- professori Kaarlo Tuori.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- opetusministeriö
- Poliisiammattikorkeakoulu
- Suomen ympäristökeskus
- FiCom ry
- Poliisin lääninjohdon viranhaltijat ry
- Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksellä uudistettaisiin rajavartiolaitosta koskeva lainsäädäntö.

Euroopan unionin ulkorajojen valvonnan merkitys on kasvamassa entisestään. Rajavartiolaitoksen toiminta mukautettaisiin esitykseen sisältyvillä laeilla vastaamaan Euroopan unionissa vapaan liikkuvuuden alueen ulkorajojen valvonnassa tapahtunutta kehitystä.

Rajavartiolaitokselle kuuluisi nykyiseen tapaan päävastuu henkilöiden maahantulon ja maastalähdön valvonnasta sekä henkilöliikenteen rajatarkastuksista. Rajavartiolaitoksen asema ja toimivaltuudet olisivat yhdenmukaiset erityisesti Euroopan unionin muiden ulkorajavalttioiden rajaviranomaisten kanssa siten, että rajavartiolaitoksella olisi hyvät toimintaedellytykset laittoman maahantulon torjuntaan osana Euroopan unionin rajaturvallisuusjärjestelmää.

Esityksellä pyritään myös kansallisen turvallisuustilanteemme parantamiseen hyödyntämällä rajavartiolaitoksen voimavaroja nykyistä tehokkaammin. Turvallisuusviranomaisten yhteistyötä tarpeettomasti hankaloittavasta rajavartiolaitoksen valvonta-alueesta luovuttaisiin. Rajavartiolaitoksen toiminnan maantieteellistä painottumista ei kuitenkaan muutettaisi nykyisestä. Rajavartiolaitoksen, poliisin ja tullin yhteistyö-

tä helpotettaisiin huolehtien näin sisäisen turvallisuuden voimavarojen entistä tehokkaammasta kohdentumisesta. Toimenpiteillä varauduttaisiin samalla vapaan liikkuvuuden alueen laajentumisesta aiheutuviin Suomen sisäisen turvallisuuden haasteisiin.

Rajavartiolaitos voisi nykyisestä poiketen suorittaa sille päätehtävien ohella säädettyjä valvontatehtäviä myös silloin, kun ne eivät välittömästi liity rajavalvonta- tai rajatarkastustehtäviin. Rajavartiolaitoksen erityisosaamisen ja kaluston käyttöä terrorismintorjunnassa ja muissa sisäisen turvallisuuden erikoistilanteissa tehostettaisiin. Rajavartiolaitoksen tehtäviin kuuluisi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen rajanylityspaikoilla. Syrjäseutujen asukkaiden turvallisuutta parannettaisiin antamalla rajavartiolaitokselle oikeus ilman poliisin nimenomaista pyyntöäkin suorittaa välttämättömiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden alaan kuuluvia kiireellisiä poliisitehtäviä kohtaamassaan asiassa.

Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia suorittaa sen päätehtäviin liittyvän rikosasian esitutkinta parannettaisiin. Samalla rajavartiolaitoksen oikeutta itsenäisen esitutkinnan suorittamiseen sen päätehtäviin olennaisesti liittymättö-

missä vakavissa rikosasioissa rajoitettaisiin, jollei muun esitutkintaviranomaisen pyynnöstä muuta johdu. Rajavartiolaitos voisi kuitenkin aina suorittaa välttämättömiä esitutkintatoimenpiteitä ja käyttää tarvittavia pakkokeinoja muun esitutkintaviranomaisen rikostutkinnan turvaamiseksi. Viranomaisten yhteisten tutkintaryhmien toimintamahdollisuuksia parannettaisiin. Rajavartiolaitoksen rikostutkinnan koordinaatiovastuu erityisesti vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa olisi poliisilla.

Rajavyöhyke ehdotetaan säilytettäväksi, mutta sitä koskeva sääntely täsmennettäisiin nykyisiä perusoikeuskäsityksiä vastaavaksi. Rajavyöhykelaki kumottaisiin ja sitä koskevat säännökset sisällytettäisiin rajavartiolaitosta koskevaan lakiin, johon sijoitettaisiin myös maahantuloa ja maastalähtöä koskevat, nykyisin osin muussa lainsäädännössä olevat perussäännökset.

Rajavartiolaitoksen henkilötietojen käsittelystä ehdotetaan annettavaksi oma lakinsa, jossa olisi aikaisempaa täsmällisemmät rajavartiolaitoksen henkilötietojen käsittelyä ja henkilörekistereitä koskevat säännökset. Sen soveltamisala kattaisi rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen automaattisen käsittelyn ja muun henkilötie-

tojen käsittelyn silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa. Henkilötietolaista ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetusta laista poikettaisiin vain, milloin se on rajavartiolaitoksen toiminnan tehokkuuden turvaamiseksi välttämätöntä.

Rajavartiolaitos voisi rikostorjunnan alalla hyödyntää nykyistä laajemmin poliisin tietojärjestelmiä. Rajanylityspaikalla voitaisiin suorittaa henkilöiden automaattista tunnistamista kamera- ja videovalvonnan keinoin rikostorjunnan tehostamiseksi. Rajavartiolaitoksen toimenpiteistä voitaisiin laatia automaattinen kuva- ja äänitallenne.

Rajavartiolaitoksen asema puolustusvoimien johtamassa sotilaallisen maanpuolustuksen kokonaisuudessa on edelleen tärkeä. Uudistuksella ei tehtäisi muutoksia rajavartiolaitoksen ulkoisen turvallisuuden tehtäviin.

Uudistukseen sisältyvät rajavartiolaki, laki rajavartiolaitoksen hallinnosta ja laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa ovat tarkoitetut tulemaan voimaan vuoden 2005 kesällä, kun uudistuksen edellyttämä koulutus ja muut tarvittavat järjestelyt on rajavartiolaitoksessa toteutettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Valiokunta pitää tärkeänä rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön kokonaisuudistusta, jolla selkeytetään voimassa olevaa sääntelyä ja saatetaan se vastaamaan Euroopan unionissa vapaan liikkuvuuden alueen ulkorajojen valvonnassa tapahtunutta kehitystä. Uudistuksella pyritään myös sisäisen turvallisuuden parantamiseen hyödyntämällä rajavartiolaitoksen voimavaroja nykyistä tehokkaammin.

Hallituksen esitykseen sisältyy ehdotus rajavartiolaitoksen alueellisen toimivallan laajentamisesta. Rajavartiolaitos toimii esityksen mukaan siellä, missä se rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi taikka rajavartiolaitokselle säädettyjen sotilaallisen maanpuolus-

tuksen tehtävien suorittamiseksi on perusteltua, sekä merialueella ja Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa (1058/2004) tarkoitetulla talousvyöhykkeellä. Muualla rajavartiolaitos toimii vain, jos se on tarpeen sen lakisääteisten tehtävien loppuun saattamiseksi tai virka-avun antamiseksi.

Hallintovaliokunta toteaa, että rajavartiolaitoksen valvonta-alueesta luopuminen merkitsee sen toimivallan ulottamista periaatteessa koko maahan. Uudistus on merkittävä, sillä se mahdollistaa rajavartiolaitoksen, poliisin ja tullin entistä tehokkaamman yhteistyön terrorismin ja muun rikollisuuden torjunnassa. Myös Schengenin säännöstö, vapaan liikkuvuuden alue ja sen

laajeneminen puoltavat viranomaisyhteistyön vahvistamista.

Hallintovaliokunta huomauttaa, että rajavartiolaitoksen toimivalta ei kuitenkaan ole poliisin toimivallan tapaan yleinen, vaan se on rajattu rajavartiolaitoksen lakisääteisiin tehtäviin ja pyydettyään virka-apuun. Siten rajavartiolaitos voi toimia muualla kuin rajavartiolaitain 4 §:ssä mainituilla raja-alueilla ainoastaan, jos sen laissa säädettyjen tehtävien loppuun saattaminen sitä vaatii. Tällainen tehtävä on esimerkiksi luvattoman rajanylittäjän etsintä ja kiinniottaminen. Lisäksi rajavartiolaitos voi antaa virka-apua poliisille ja tullille muualla maassa esimerkiksi huume- ja ihmiskauppaa harjoittavien rikollisliigojen paljastamiseksi. Hallintovaliokunta katsoo perustuslakivaliokunnan tavoin, että erityisesti rikollisuuden ja terrorismin torjumiseksi sekä rajavartiolaitoksen, poliisin ja tullin voimavarojen käytön tehostamiseksi on tarpeellista laajentaa rajavartiolaitoksen asiaperusteisesti rajattu toimivalta alueellisesti koko maahan. Samalla hallintovaliokunta toteaa, ettei rajavartiolaitos uudistuksen myötä muutu turvallisuusalan valtakunnalliseksi yleisviranomaiseksi, koska sen toimivaltuudet ovat asiaperusteisesti rajatut ja sen toiminnan tulee painottua sinne, minne rajavartiolaitos on nykyisinkin sijoittunut.

Rajavartiomiehen nykyinen koulutus kestää puoli vuotta. Saadun selvityksen mukaan koulutus pidentyy vuoden 2006 alusta vuoden mittaiseksi. Tämä johtuu ehdotetusta uudistuksesta ja siihen liittyvistä rajavartiolaitoksen uusista tehtävistä sekä EU:n yhteisestä rajavartiokoulutuksesta. Valiokunta korostaa, että yhteneväisiin tehtäviin poliisin ja tullin kanssa on rajavartiomiehelle annettava saman tasoinen koulutus kuin poliisimiehelle ja tullimiehelle ottaen huomioon tehtävien hoitamisessa vaadittavat käytännön työskentelyn edellyttämät osaamisvaatimukset. Erityisesti valiokunta painottaa tutkinnanjohtajana toimivan rajavartiomiehen koulutusta ja käytännön kokemusta. Käytännön tutkinnanjohtajina toimivat rajavartiolaitoksen virkamiehet eivät olisi pakkokeinolaissa tarkoitettuja pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä,

minkä vuoksi on tarkkaan seurattava esitutkimusmenettelyn kokonaisuutta rajavartiolaitoksessa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että myös vastaisuudessa esitutkitaviranomaisten sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tehtäviin osallistuvien viranomaisten tehtäväjako ja johtosuhteet pysyvät selkeinä. Tämä on merkityksellistä erityisesti vakavan rikollisuuden torjumisessa.

Hallintovaliokunta tähdentää, että rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön uudistamisella alkanutta työtä on tarpeen jatkaa tullia koskevan vastaavan lainsäädännön kokonaisuudistuksella sekä poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoimintaa koskevan PTR-lain säätämisellä. Poliisilain kokonaisuudistuksen valmistelun osalta hallintovaliokunta viittaa mietintöönsä HaVM 10/2005 vp liittyvään lausumaan.

Koska käsiteltävänä on laaja ja merkittävä kokonaisuudistus, valiokunta edellyttää hallituksen tarkkaan seuraavan rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön toimeenpanoa sekä huolehtivan siitä, että hallintovaliokunnalle annetaan viimeistään vuoden 2008 loppuun mennessä seikkaperäinen kirjallinen selvitys rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön toimivuudesta ja soveltamisesta (*Valiokunnan lausumaehdotus*). Perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitettun selvitysmenettelyn myötä on mahdollista arvioida muun muassa sääntelyn vaikutuksia henkilöstön asemaan. Tähän liittyen hallintovaliokunta painottaa tässä yhteydessä muun ohella siirtovelvollisen henkilökunnan intressien asianmukaista huomioon ottamista ja siirtämisspätösten perustelemista mahdollisimman hyvin.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta

3 §. Rajavartiolaitos, päällikkö ja hallintoyksiköt. Lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin mukaan

rajavartiolaitos kuuluu valtion keskushallintoon sisäasiainministeriön alaisuudessa. Rajavartiolaitosta johtaa rajavartiolaitoksen päällikkö alaisenaan muun muassa rajavartiolaitoksen esikunta.

Rajavartiolaitoksen päällikön tulee lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin nojalla pitää sisäasiainministeri tietoisena rajavartiolaitosta koskevista asioista ja osallistua rajavartiolaitosta koskevien asioiden käsittelyyn sisäasiainministeriössä. Rajavartiolaitoksen päällikkö ratkaisee 5 §:n 2 momentin perusteella rajavartiolaitosta ja sen toimialaa koskevat sisäasiainministeriön päätettäväksi säädetyt muut kuin yhteiskunnallisesti tai taloudellisesti merkittävät hallintoasiat, jollei toisin säädetä. Rajavartiolaitoksen esikunta on 5 §:n 3 momentin mukaan sisäasiainministeriön rajavartio-osasto. Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö on sisäasiainministeriön rajavartio-osaston osastopäällikkö.

Hallintovaliokunta toteaa perustuslakivaliokunnan tavoin, että ehdotus jättää rajavartiolaitoksen päällikön aseman hieman epäselväksi. Sääntelyn tarkoituksena näyttää olevan vapauttaa rajavartiolaitoksen päällikkö rutiiniasioden käsittelystä hoitamaan rajavartiolaitoksen kannalta keskeisiä tehtäviä ja osallistumaan ministerin johtamiin työryhmiin. Muiden asioiden hoitaminen kuuluisi rajavartiolaitoksen apulaispäällikön johtamalle rajavartiolaitoksen esikunnalle.

Vaikka hallituksen esityksen tarkoituksena ei ole ollut muuttaa nykyistä järjestelmää, hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon yhtyen 3 §:n 1 momentin täsmentämistä siten, että rajavartiolaitos on selkeästi sisäasiainministeriön johdon ja valvonnan alainen valtion keskushallintoon kuuluva viranomainen ja että rajavartiolaitosta johtaa sisäasiainministeriössä rajavartiolaitoksen päällikkö.

9 §. Rajavartiolaitoksen virat. Saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta ehdottaa 9 §:n 1 momentin muuttamista siten, että rajavartiolaitoksessa on ainoastaan virkasuhteista henkilökuntaa.

17 §. Vaitiolovelvollisuus ja tietojen hyväksikäyttökielto. Lakiehdotuksen 17 §:n 2 momentin mukaan vaitiolovelvollisuus ei estä asian ilmaistamista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muutoin salassa pidettävästä seikasta tai henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta. Turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi tietoja voidaan tarpeellisessa laajuudessa luovuttaa myös yksityiselle yhteisölle tai henkilölle.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt sääntelyä perustuslain 10 §:n mukaisen yksityisyyden suojan kannalta liian avoimena. Valiokunta on pitänyt tärkeänä, että sääntelyä täsmennetään ainakin niin, että tietojen saanti perustuu "oikeuteen" saada kyseinen tieto. Samalla perustuslakivaliokunta on esittänyt hallintovaliokunnan harkittavaksi 17 §:n 2 momentin poistamista kokonaan ottaen huomioon, mitä laissa turvallisuus selvityksistä säädetään.

Hallintovaliokunta toteaa, että lakiehdotuksen 17 §:n 2 momentin alkuosa on yhdenmukainen voimassa olevan poliisilain (493/1995) 43 §:n 3 momentin kanssa ja loppuosa poliisilain muuttamista koskevan hallintovaliokunnan mietinnön 43 §:n 4 momentin kanssa (HaVM 10/2005 vp — HE 266/2004 vp).

Hallintovaliokunta toteaa edelleen, että turvallisuus selvitys voi siitä annetun lain (177/2002) 8 §:n mukaan perustua vain rekisteritietoihin, jotka sisältyvät tuossa pykälässä mainittuihin rekistereihin. Rekisteritietojen tarkistamiseksi saadaan käyttää myös selvityksen kohteena olevasta henkilöstä viranomaisen hallussa olevia muita tietoja, jos tällaisten tietojen käyttäminen on yksittäistapauksessa välttämätöntä selvityksen tarkoituksen saavuttamiseksi eikä tietojen oikeellisuudesta ole epäilystä. Turvallisuus selvityksistä annetun lain 25 §:n mukaan suojelupoliisi, pääesikunta ja kihlakunnan poliisilaitos voivat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä luovuttaa toisilleen yksittäisen turvallisuus selvityksen tekemiseksi tarpeellisia tietoja. Rajavartiolaitosta

ei tässä säännöksessä mainita, minkä vuoksi käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen 17 §:n 2 momenttia ei ole syytä poistaa.

Hallintovaliokunta ehdottaa 17 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen täsmentämistä niin, että tietojen saanti perustuu "oikeuteen" saada kyseinen tieto, seuraavasti: "Vaitiolovelvollisuus ei estä asian ilmaisemista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on *oikeus* saada tieto muutoin salassa pidettävästä seikasta taikka henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta."

18 §. Vaitiolo-oikeus. Voimassa olevan rajavartiolaitoksesta annetun lain (320/1999) 55 §:n 1 momentin mukaan rajavartiolaitoksen virkamies ei ole todistajana tai muuten kuultaessa velvollinen ilmaisemaan hänelle hänen palvelussuhteessaan luottamuksellisia tietoja antaneen henkilöllisyyttä eikä salassa pidettäviä taktisia tai teknisiä menetelmiä.

Käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen 18 §:ssä nykyistä sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi niin, että poistetaan ilmaisu "todistajana tai muutoin" kuultaessa. Tarkoitus on, että vaitiolo-oikeus kattaa tilanteet, joissa lakiehdotuksen 18 §:ssä tarkoitettuja asioita tiedustele toinen viranomainen tai yksityinen taho. Lakiehdotus on yhdenmukainen hallituksen esityksessä HE 266/2004 vp ehdotetun poliisilain 44 §:n 1 momentin kanssa. Hallintovaliokunta on mietinnössään hyväksynyt poliisilain 44 §:n 1 momentin muuttamattomana (HaVM 10/2005 vp).

Käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että vaitiolo-oikeutta koskevan sääntelyn välttämättömyys johtuu siitä, että monet henkilöt, joilla on rikoksen selvittämisen kannalta tärkeitä ja oleellisia tietoja, suostuvat kertomaan tietonsa vain sillä edellytyksellä, että kertojan osuus rikoksen selvittämisessä pidetään salassa. Perusteena ehdon asettamiselle on useimmiten pelko kostotoimenpiteestä.

Hallintovaliokunta ehdottaa 18 §:n sääntelyn täydentämistä voimassa olevan rajavartiolaitoksesta annetun lain 55 §:n 2 momenttia vastaavalla säännöksellä lisäämällä 18 §:ään uusi 2 momentti. Hallintovaliokunnan ehdottama sääntely

vastaa myös voimassa olevan poliisilain 44 §:n 3 momenttia.

19 §. Sivutoimet. Pykälän 1 momentin nojalla rajavartiomies ei saa ottaa vastaan eikä pitää valtion virkamieslain 18 §:n 4 momentissa tarkoitettua sivutointa, ellei asianomainen viranomainen hakemuksesta anna siihen lupaa. Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, ettei säännöksen soveltamisessa kohtuuttomasti rajoiteta rajavartiomiehen mahdollisuutta sivutoimen hoitamiseen.

Rajavartiomies ei lakiehdotuksen 19 §:n 2 momentin mukaan saa hoitaa tehtävää, johon liittyvät oikeudet tai velvollisuudet saattavat joutua ristiriitaan rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien kanssa.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ehdotetulle sääntelylle on rajavartiomiehen tehtävien ja toimivaltuuksien erityisluonteeseen ja laajuuteen liittyvät hyväksyttävät perusteet.

Hallintovaliokunnan käsityksen mukaan rajavartiomiehelle ei lähtökohtaisesti ole sallittua toimia esimerkiksi ravintolan vahtimestarina, yleisötilaisuuden järjestyksenvalvojana, liikenteenohjaajana tai harjoittaa meripelastustoimintaa (merivartija). Arvion on luonnollisesti perustuttava siihen, kuinka läheisesti tehtävät liittyvät rajavartiomiehen virkatehtäviin. Vartijana toimiminen on rajavartiomieheltä kielletty laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista (282/2002). Lisäksi valiokunnassa käsiteltävänä olevaan hallitukseen esitykseen HE 265/2004 vp sisältyy ehdotus, jolla kielletään poliisimiestä, rajavartiomiestä tai tullimiestä toimimasta järjestyksenvalvojana.

Hallintovaliokunta puoltaa 19 §:n hyväksymistä hallituksen esityksen mukaisessa muodossa. Samalla valiokunta korostaa, että rajavartiomiehellä on oikeus osallistua esimerkiksi vapaaehtoisessa yhdistystoiminnassa sellaisiin tehtäviin, joista ei saata aiheutua ristiriitaa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien kanssa.

27 §. Opiskelu-oikeudesta päättäminen ja palvelussitoumus. Rajavartiolaitoksen palvelukseen aikovan on 27 §:n 2 momentin nojalla ennen opiskelun alkamista annettava palvelussitou-

mus, joka on opiskelun päättymispäivästä lukien enintään kaksi vuotta. Rajavartiolaitoksen ilma-aluksen lentävään henkilöstöön kuuluvalta henkilöltä palvelussitoumus voi olla enintään 14 vuotta. Maanpuolustuskorkeakoulusta annettussa asetuksessa tarkoitettuun upseerin koulutusohjelmaan liittyvästä palvelussitoumuksesta säädetään puolustusvoimista annetun lain (402/1974) 10 b §:ssä.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että opiskelu tapahtuu rajavartiolaitoksessa valtion kustannuksella ja on palkallista viranhoitoa.

Lakiehdotuksen 27 §:n 3 momentin mukaan, jos rajavartiolaitoksen virkamies irtisanoutuu tai irtisanotaan muun syyn kuin sairauden vuoksi, hänen on korvattava enintään puolet hänen opiskelustaan valtiolle aiheutuneista kustannuksista niin kuin sisäasiainministeriön asetuksella tarkemmin säädetään.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista tulee säätää lailla. Lakiehdotuksessa ei ole tarkemmin määritelty, mitä sanamuoto "muun syyn kuin sairauden vuoksi" tarkoittaa. Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että esimerkiksi yksikön lakkauttaminen tai tehtävien olennainen väheneminen voivat olla irtisanomisen syitä. Hallintovaliokunta pitää perustuslakivaliokunnan tavoin kohtuuttomana, että opiskelija voi joutua korvaamaan opinnoistaan jopa puolet tällaisista hänestä itsestään riippumattomista syistä tapahtuvista irtisanomisista. Sääntely poikkeaa puolustusvoimista annetun lain 10 b §:n 2 momentista.

Hallintovaliokunta ehdottaa 27 §:n 3 momentin täsmentämistä seuraavasti: "Jos rajavartiolaitoksen virkamies palvelussitoumusaikanaan irtisanoutuu tai hänet irtisanotaan taikka hän keskeyttää tai hänen opiskelunsa keskeytetään hänestä itsestään johtuvan muun syyn kuin sairauden tai lentotaipumuksen puuttumisen vuoksi, hänen on korvattava se määrä, joka määräytyy tutkinnon lajin tai koulutuksen sisällön mukaan ja on enintään puolet hänen opiskelustaan valtiolle aiheutuneista koulutuskustannuksista siten kuin sisäasiainministeriön asetuksella tarkemmin säädetään.

Lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon yhtyen muutoksen hakusäännöksen lisäämistä 27 §:n uudeksi 4 momentiksi.

28 §. Opinto-oikeuden menettäminen. (Uusi)

Hallintovaliokunta pitää asianmukaisena perustuslain 18 §:n 3 momentin, 80 §:n 1 momentin ja 21 §:n vuoksi, että lakiehdotukseen lisätään uudessa 28 §:ssä laintasoiset säännökset opinto-oikeuden menettämisestä raja- ja merivartiokoulussa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kyseiset säännökset on ollut alunperin tarkoitus antaa asetuksella.

Hallintovaliokunnan ehdottamassa muodossa uusi "Opinto-oikeuden menettäminen" koskeva 28 § kuuluu seuraavasti:

"Raja- ja merivartiokoulun johtaja voi peruuttaa oppilaalta ja rajavartiolaitoksen palveluksessa olevalta opiskelijalta oikeuden osallistua opetukseen, jos tämä:

1) ei täytä sen opintojakson valintaedellytyksiä, jota hän suorittaa;

2) menettelee tavalla, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen, eikä varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;

3) kieltäytyy päihdetestauksesta, johon hän on velvollinen osallistumaan, tai antaa päihteiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen;

4) laiminlyö olennaisella tavalla opetukseen osallistumisen, eikä varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;

5) rikkoo olennaisella tavalla sitä, mitä raja- ja merivartiokoulun johtosäännössä on määrätty, eikä varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;

6) ei suorita opintojaan opetussuunnitelmassa määrätyn ajan kuluessa.

Raja- ja merivartiokoulun johtaja voi, jollei muuta säädetä, antaa oppilaalle ja rajavartiolaitoksen palveluksessa olevalle opiskelijalle kirjallisen varoituksen, jos opinto-oikeuden menettäminen on henkilön menettelyyn johtaneet ja siitä ilmenevät seikat kokonaisuudessaan huomioon ottaen pidettävä kohtuuttomana. Oppilaalle ja opiskelijalle voidaan antaa kirjallisen

varoituksen sijaan suullinen huomautus, jos sitä on pidettävä riittävänä seuraamuksena. Menettelystä, josta henkilölle määrätään seuraamus sotilaskurinpitoa koskevien säännösten mukaan tai valtion virkamieslain 24 §:n nojalla, ei anneta tässä momentissa säädettyä varoitusta tai huomautusta.

Rajavartijan peruskurssin suorittamisen ajaksi rajavartiolaitoksen virkaan nimitetyn opilaan virkasuhde päättyy samalla, kun päätös peruskurssia koskevan opiskeluoikeuden menettämisestä on tehty, jollei raja- ja merivartiokoulun johtaja toisin päättä."

29 §. *Muutoksenhaku. (Uusi)* Hallintovaliokunta ehdottaa uuden 28 §:n johdosta muutoksenhakuja koskevan uuden 29 §:n ottamista lakiin näin kuuluvana: *"Opiskeluoikeuden menettämistä ja kirjallisen varoituksen antamista koskevaan raja- ja merivartiokoulun johtajan päätökseen tyytymätön voi vaatia siihen oikaisua rajavartiolaitoksen esikunnalta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Rajavartiolaitoksen esikunnan tällaisessa asiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.*

Opintosuoritusten arviointia ja aikaisempien taikka muualla suoritettujen opintojen hyväksi lukemista koskevaan raja- ja merivartiokoulun johtajan päätökseen tyytymätön voi vaatia siihen oikaisua rajavartiolaitoksen esikunnalta 14 päivän kuluessa siitä, kun hänellä on ollut mahdollisuus saada arvioinnin tulokset ja opintosuoritustaan koskevien arviointiperusteiden soveltaminen tietoonsa. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla."

31(29) §. *Sotilasrikossäännösten soveltaminen.* Rajavartiolaitoksen sotilasviroissa palvelevat ovat lakiehdotuksen 29 §:n 1 momentin mukaan rikoslain 45 luvun sotilaita koskevien säännösten alaisia. Sotilasvirassa olevan rajavartiomiehen oikeudesta voimakeinojen käyttöön sääde-

tään kuitenkin "ensisijaisesti" rajavartiolain 35 §:ssä (2. lakiehdotus).

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että 2. lakiehdotuksen 35 §:n 1 momentti ei ole yhdenmukainen rikoslain 45 luvun 26 a §:ssä säädettyjen sotilaan voimakeinojen käytön kanssa. Saman 35 §:n 3 momentin viimeisen virkkeen mukaan siitä, miten rikoslain 45 luvun 26 a §:ssä tarkoitettua sotilaan voimakeinojen käyttöoikeutta sovelletaan rajavartiolaitoksessa, säädetään rajavartiolaitoksen hallintolain 29 §:ssä.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten hallintovaliokunta ehdottaa 1. lakiehdotuksen 29 §:n 1 ja 2 momentin täsmentämistä siten, että momenteista poistetaan sana "ensisijaisesti".

35 §. *Virkasuhteen jatkaminen eroamisiän jälkeen. (Uusi)* Valiokunta ehdottaa saamansa selvityksen perusteella, että lakiehdotukseen lisätään uusi 35 §, joka koskee virkasuhteen jatkamista eroamisiän jälkeen. Valiokunta ehdottaa, että rajavartiolaitoksen päällikkö voi painavasta syystä ja virkamiehen suostumuksella päättää, että muu kuin tasavallan presidentin nimittämä virkamies voi jatkaa samassa virassa eroamisiän jälkeen määräajan, kuitenkin enintään kaksi vuotta. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetty virkamies, joka laissa tai asetuksessa säädetyn toimikautensa aikana saavuttaa eroamisiän, voi jatkaa tehtävässään toimikautensa loppuun, kuitenkin enintään kaksi vuotta. Päätös virkamiehen oikeuttamisesta jatkamaan virassaan tai määräaikaisessa virkasuhteessaan on tehtävä ennen kuin virkamies on saavuttanut eroamisiän. Virkasuhde päättyy ilman irtisanomista, kun määräaika on kulunut loppuun.

Rajavartiolaitoksen virkamiesten eroamisiästä säädetään rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (269/2000) 30 §:ssä. Sotilasvirassa palvelevan virkamiehen eroamisikä vaihtelee 63 vuodesta 55 vuoteen. Lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä palvelevalla nuoremmalla upseerilla, esiuupseerilla ja opistoupseerilla eroamisiikä on kuitenkin 45 vuotta. Muussa kuin sotilasvirassa palvelevan virkamie-

hen eroamisikä on mainitun asetuksen mukaan 65 vuotta. Vanhojen edunsaajien osalta asetuksen 47 §:ään sisältyy siirtymäsäännös, jonka mukaan eroamisikä vaihtelee 55 vuodesta 64 vuoteen riippuen henkilölle 31.12.1994 kertyneen eläkkeeseen vaikuttavan palvelusajan pituudesta. Eroamisiasta säädettäisiin edelleenkin valtioneuvoston asetuksella. Eroamisiat olisivat yleistä eroamisikää alhaisemmat ainakin sotilaseläkejärjestelmään kuuluvien virkamiesten osalta.

Tarvetta virkasuhteen jatkamiseen eroamisiän jälkeen esiintyy lähinnä tiettyjen erityisasiantuntijoiden kohdalla ja vain muutamassa tapauksessa vuosittain. Perustuslain johdosta hallintovaliokunta pitää asianmukaisena, että mahdollisuudesta jatkaa eroamisiän jälkeen virassa tai määräaikaisessa virkasuhteessa säädetään lailla. Nykyisin säännökset sisältyvät edellä mainittuun asetukseen (269/2000).

36 (33) §. *Tarkemmat säännökset.* Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin johdantokappaletta täsmennettäväksi seuraavasti: "Valtioneuvoston asetuksella annetaan *muuta kuin sotilaskäskyasioita* koskevat tarkemmat säännökset."

Lisäksi valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttiin lisättäväksi uudet 4 ja 5 kohdat seuraavasti: "4) *tarvittaessa tässä laissa säädetyn lupan tai ilmoitusasian käsittelemisestä sekä luvan hakemisessa ja ilmoituksen tekemisessä noudatettavasta menettelystä;* "

"5) *rajavartiolaitoksessa vaadittavasta kielitaidosta julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetussa laissa (424/2003) edellytetyllä tavalla.*"

2. Rajavartiolaki

2 §. *Määritelmät.* Rajanylityspaikka määritellään lakiehdotuksen 2 §:n 5 kohdassa valtioneuvoston asetuksella säädettäväksi paikaksi, jonka kautta rajanylitys tapahtuu.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa katsotaan olevan tarpeellista määritellä rajanylityspaikka täsmällisemmin voimassaolevan lain mukaista määritelmää mukaellen.

Hallintovaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen 2 §:n 5 kohdassa rajanylityspaikan määritelmän tarkentamista seuraavasti: "*rajanylityspaikalla* valtioneuvoston asetuksella säädettävää *satamaa, rautatieasemaa, lentoasemaa taikka muuta paikkaa tai aluetta, joka on osoitettu rajatarkastusten toimittamiseen ja jonka kautta ulkorajan ylittäminen tapahtuu*".

Rajavyöhykkeellä tarkoitetaan 2 §:n 15 kohdan mukaan Suomessa ulkorajalle rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi perustettavaa aluetta, jolla henkilön perustuslaissa säädettyjä perusoikeuksia voidaan tässä laissa tarkemmin säädettävällä tavalla rajoittaa.

Perustuslakivaliokunta pitää lausunnossaan epäasianmukaisena, että lain määritelmään liitetään valtuutukseen viittaavia säännöksiä, minkä vuoksi määritelmän viimeinen lause on syytä poistaa. Hallintovaliokunta ehdottaa 2 §:n 15 kohdan hyväksymistä näin kuuluvana: "*rajavyöhykkeellä* Suomen ulkorajalle rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi perustettavaa aluetta."

9 §. *Toimenpiteen siirtäminen ja toimenpiteestä luopuminen.* Lakiehdotuksen 9 §:n 1 momentin toisen virkkeen mukaan rikosasiassa toimenpiteestä luopumisesta ja toimenpiteen siirtämisestä on lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

Hallintovaliokunta viittaa toimenpiteen siirtämisen osalta poliisilain muuttamista koskevan 5 §:n kohdalla äskettäin hyväksymäänsä lausumaan (HaVM 10/2005 vp) ja toteaa, ettei rajavartiolaitoksen tehtävät huomioon ottaen ole sen osalta vastaavaa sääntelytarvetta. Rajavartiolaitoksella ei ole valiokunnan käsityksen mukaan suorittaessaan laissa säädettyjä tiedonhankinta-toimenpiteitä tarvetta siirtää poliisilain tavoin toimenpidettä (rajavartiolaitoksella ei ole esimerkiksi oikeutta peitetoimintaan). Rajavartiolaitoksella toimenpiteen siirtämistarve saattaa kuitenkin tulla kysymykseen teknisen tarkkailun kohdalla, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa 9 §:n 1 momentin muuttamista ja toimenpiteen siirtämistä koskevan sääntelyn ottamista 9 §:n uudeksi 2 momentiksi, jolloin hallituksen esi-

tyksen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti: "Rajavartiomiehellä on oikeus luopua toimenpiteestä, jos sen loppuun saattaminen voi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin tavoiteltavaan tulokseen nähden. Rikosasiassa toimenpiteestä luopumisesta (*poist.*) on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen säädetään.

Suorittaessaan tässä laissa tarkoitettuja tiedonhankintatoimenpiteitä rajavartiomies saa siirtää puuttumisen sellaiseen tekeillä olevaan rikokseen, josta ei aiheudu välitöntä vakavaa vaaraa toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka välitöntä huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa ja jos toimenpiteen siirtäminen on välttämätöntä tiedonhankintatoiminnan paljastumisen estämiseksi tai toiminnan tavoitteen turvaamiseksi."

Valvotun läpilaskun osalta hallintovaliokunta viittaa mietinnössään HaVM 10/2005 vp lausuttuun.

16 §. Rajanylityspaikan väliaikainen sulkeminen. Valtioneuvosto voi lakiehdotuksen 16 §:n 1 momentin perusteella sulkea rajanylityspaikan määräajaksi tai toistaiseksi, jos sen sulkeminen on välttämätöntä yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan uhkan torjumiseksi. Kuitenkaan 2 momentin mukaan rajanylityspaikan sulkemisella ei saa estää Suomen kansalaista saapumasta maahan eikä loukata vapaata liikkuvuutta koskevan yhteisön lainsäädännön piiriin kuuluvien henkilöiden oikeuksia tai oikeutta kansainvälisen suojelun saamiseen.

Lakiehdotuksen 16 §:n 2 momentissa säännellään vain maahan saapuminen, muttei maasta lähtemistä. Kuitenkin perustuslain 9 §:n 2 momentin mukaan jokaisella on oikeus lähteä maasta. Tähän oikeuteen voidaan lailla säätää välttämättömiä rajoituksia oikeudenkäynnin tai rangaistuksen täytäntöönpanon varmistamiseksi taikka maanpuolustusvelvollisuuden täyttämisen turvaamiseksi. Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että rajoitusperusteet on tarkoitettu sillä tavoin tyhjentäviksi, ettei maasta poistumisen estämisestä muulla perusteella voitaisi säätää tavallisella lailla. Kun maasta lähte-

misestä ei ole säännöksissä mitään mainintaa, on perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan tulkittavissa sen olevan mahdollista perustuslain 9 §:n 2 momentin perusteella ilman laissa olevaa säännöstäkin.

Hallintovaliokunta viitaten perustuslakivaliokunnan lausuntoon ehdottaa 16 §:n 2 momenttiin lisättäväksi maasta lähtemisoikeutta koskevan sääntelyn seuraavasti: "Rajanylityspaikan sulkemisella ei saa estää Suomen kansalaiselle kuuluvaa oikeutta saapua maahan tai jokaisen oikeutta lähteä maasta eikä loukata vapaata liikkuvuutta koskevan yhteisön lainsäädännön piiriin kuuluvien henkilöiden oikeuksia eikä kenenkään oikeutta kansainvälisen suojelun saamiseen."

Valiokunnan ehdottama muotoilu ei luonnollisesti tarkoita sitä, että oikeus maasta lähtemiseen on olemassa silloinkin, kun sen estäminen perustuu laissa säädettyyn rajoitukseen.

19 §. Rajatarkastukseen sisältyvät toimenpiteet. Pykälässä säädetään rajatarkastuksen toimittamisesta. Rajatarkastus toimitaan joko vähimmäistarkastuksena tai perusteellisena tarkastuksena. Pykälän 2 momentti koskee vähimmäistarkastusta. Valiokunta ehdottaa momenttiin lisättäväksi uuden 4 kohdan siten, että vähimmäistarkastukseen sisältyy rajavartiolaitokselle tarpeellisenä toimivaltuutena tarvittaessa valvoa kuljetajan ajokykyä ja ajoneuvon liikennekelpoisuutta.

21 §. Kiireelliset yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisitehtävät. Pykälässä säädetään niistä edellytyksistä, joilla rajavartiolaitos voi suorittaa kiireellisiä poliisitehtäviä. Pykälän 2 momentin mukaan rajavartiolaitos voi suorittaa kiireellisen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen kuuluvan poliisitehtävän ilman poliisin pyyntöäkin, jos tarve tehtävän suorittamiseen on tullut ilmeiseksi rajavartiolaitoksen oman muun toiminnan yhteydessä eikä toimenpidettä voida viivyttää terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheuttamatta.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan rajavartiomies voisi säännöksen nojalla puuttua

konkreettiseen terveydelle tai omaisuudelle aiheutuvaan uhkaan, jollei poliisin apua ole viipymättä saatavilla. Edelleen perustelujen mukaan keskeytettävänä rikollisena tekona voisi tulla kyseeseen esimerkiksi varkaus, vahingonteko, pahoinpitely tai vaarallisen rattijuopon matkanteke. Sen sijaan toimenpiteisiin ei tulisi ryhtyä sellaisissa "ilmeisissä rikoksissa", joissa toimenpiteitä voidaan viivyttää ilman, että käynnissä olevasta teosta aiheutuu vaaraa terveydelle tai omaisuudelle.

Lakivaliokunta tukee lausunnossaan ehdotetun sääntelyn tavoitetta. Se on kuitenkin kiinnittänyt huomiota siihen, että säännöksen sanamuodon mukaan kyse on yleisesti kiireellisestä "yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen kuuluvasta poliisitehtävästä", kun taas perustelut viittaavat nimenomaan rikoksen estämiseen tai sen keskeyttämiseen. Ottaen huomioon, että esimerkiksi poliisilain 1 §:ssä erotetaan poliisin tehtävinä toisistaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen ja niiden syytteen saattaminen, ehdotettu sanamuoto vaikuttaa varsin lavealta.

Hallintovaliokunta ehdottaa lakivaliokunnan lausuntoon viitaten, että sääntelyn soveltamisala rajataan 21 §:n 1 momentissa rikoksen estämiseen ja tekeillä olevan rikoksen keskeyttämiseen.

Lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa 2 momentin muuttamista siten, että rajavartiomies voi kohtaamassaan asiassa suorittaa 1 momentissa mainitun kiireellisen poliisin tehtävän ilman poliisin pyyntöäkin, jos toimenpidettä ei voida viivyttää terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheuttamatta. Toimenpiteestä on tällöin viipymättä ilmoitettava poliisille. Toimenpiteestä on poliisimiehen pyynnöstä luovuttava tai jo aloitettu toimenpide on keskeytettävä.

Hallintovaliokunnan ehdottamassa muodossa lakiehdotuksen 21 § kuuluu seuraavasti: "Rajavartiolaitos voi yksittäistapauksessa poliisimiehen pyynnöstä suorittaa sellaisia rikoksen estämiseen tai sen keskeyttämiseen liittyviä kiireellisiä poliisin tehtäviä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa.

Rajavartiomies voi kohtaamassaan asiassa suorittaa 1 momentissa mainitun tehtävän ilman poliisin pyyntöäkin, jos (poist.) toimenpidettä ei voida viivyttää terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheuttamatta. Toimenpiteestä on viipymättä ilmoitettava poliisille. Toimenpiteestä on poliisimiehen pyynnöstä luovuttava tai jo aloitettu toimenpide on keskeytettävä."

22 §. *Terrorismintorjunta ja muut erityistilanteet.* Pykälän 1 momentin nojalla rajavartiolaitos voi päällystöönsä kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä antaa poliisin käyttöön kalustoa, henkilöitä ja erityisasiantuntijapalveluita, jos se on erityisen uhan vuoksi välttämätöntä terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen torjumiseksi, vaarallisen henkilön kiinniottamiseksi, kokoontumisellaan yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavan tai liikenteelle esteenä olevan väkijoukon hajoittamiseksi taikka rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi.

Valiokunta toteaa, että perustuslain 13 §:ssä turvautuneen kokoontumisvapauden käyttämisestä säädetään kokoontumislain (530/1999), jossa säädetään myös perusteet yleisen kokouksen ja yleisötilaisuuden hajottamisesta. Pelkästään liikenteen esteenä oleminen ei muodosta kokoontumislain mukaan perustetta yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden keskeyttämiseksi. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa 22 §:n 1 momenttia tarkennettavaksi siten, että voimavaroja voidaan antaa liikenteelle esteenä "oikeudettomasti" olevan väkijoukon hajottamiseksi.

Valiokunta ehdottaa sääntelyn selkeyden vuoksi 22 §:n loppuun lisättäväksi uuden 3 momentin, josta ilmenee, että virka-avun antamisesta säädetään rajavartiolain 77 §:ssä.

27 §. *Rajatapahtumaa sekä maahantulo- ja maastalähtöedellytyksiä koskeva tutkinta.* Pykälän 1 momentissa tarkoitettua tutkinnassa sovelletaan lakiehdotuksen mukaan mitä esitutkinnasta säädetään. Hallintovaliokunta ehdottaa sääntelyn täydentämistä siten, että siinä viitataan myös poliisilain poliisitutkintaa koskeviin säännöksiin, koska viranomaisen tehtävien suorittamiseksi tarpeellista tutkintaa ei voida aina

perustaa rikoksen tapahtumiseen ja siinä käytetyissä oleviin toimivaltuuksiin.

Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin muuttamista seuraavasti: "Ulkomaalaisen maahantulon, maassa oleskelun, maasta lähdön ja maasta poistamisen edellytysten sekä kansainvälistä suojelua hakevan henkilön henkilöllisyyden, maahantulon ja matkareitin selvittämiseksi suoritettavassa rajavartiolaitoksen tutkinnassa noudatetaan soveltuvin osin mitä esitutkinnasta ja poliisitutkinnasta säädetään. Sama koskee myös Suomen ja Neuvostoliiton välisellä valtakunnanrajalla noudatettavasta järjestyksestä ja rajatapahtumain selvittämisjärjestyksestä tehdyssä sopimuksessa (SopS 32/1960) tarkoitetun rajatapahtuman tutkimista."

29 §. *Rajanylityspaikalla suoritettava automaattinen tunnistaminen.* Valiokunta ehdottaa 29 § 1 momentin tarkentamista seuraavasti: "Rajavartiolaitoksella on oikeus käyttää rajanylityspaikalla teknisessä valvonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä henkilöiden automaattiseen tunnistamiseen toimivaltaisen viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan haastettavien, kiinniotettavien, pidätettävien, säilöön otettavien, vangittavien tai viranomaisten seurantaan otettavien henkilöiden tunnistamiseksi sekä rajavartiolaitoksen tutkittavien rikosten estämiseksi, keskeyttämiseksi ja paljastamiseksi. Automaattista tunnistamista ei kuitenkaan saa kohdistaa käymälään, pukeutumistilaan tai muuhun vastaavaan paikkaan taikka henkilöstötiloihin tai työntekijöiden henkilökohtaiseen käyttöön osoitettuihin työhuoneisiin."

31 §. *Rajavalvontaan liittyvä tekninen valvonta.* Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia täsmennettäväksi ilmaisun "rajan tuntumassa" osalta ja momentin loppuun lisättäväksi uuden virkkeen, joka sisältää kiellon teknisen valvonnan kohdistamisesta tiettyihin paikkoihin seuraavasti: "Rajavartiolaitoksella on rajavalvonnan suorittamiseksi oikeus rajan välittömässä läheisyydessä sekä rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä kohdistaa paikoissa, joihin yleisöllä on pääsy, poliisilaissa tarkoitettua tek-

nistä valvontaa muualle kuin kotirauhan piiriin kuuluvaan alueeseen. *Teknistä valvontaa ei kuitenkaan saa kohdistaa käymälään, pukeutumistilaan tai muuhun vastaavaan paikkaan taikka henkilöstötiloihin tai työntekijöiden henkilökohtaiseen käyttöön osoitettuihin työhuoneisiin."*

38 §. *Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen.* Lakiehdotuksen 38 §:n nojalla rajavartiomiehellä on oikeus määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen rajatarkastuksen tai rajavalvonnan suorittamiseksi taikka yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla tai välttämätöntä rajavartiolaitokselle säädetyn muun tehtävän suorittamiseksi.

Valiokunta ehdottaa pykälän loppuosan yleisluonteisen ilmaisun "muun tehtävän suorittamiseksi" korvaamista viittauksella lakiehdotuksen 33 §:ssä tarkoitettuun poliisitehtävään.

Valiokunnan ehdottamassa muodossa 38 § kuuluu seuraavasti: "Rajavartiomiehellä on oikeus määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen rajatarkastuksen tai rajavalvonnan suorittamiseksi taikka yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla tai edellä 33 §:ssä tarkoitettua poliisitehtävää."

39 §. *Oikeus liikkua toisen kiinteistöllä.* Lakiehdotuksen 39 § koskee rajavartiolaitoksen virkamiehen oikeutta liikkua toisen maa- ja vesialueella. Koska lakiehdotukseen ei sisälly tarpeellisia säännöksiä rajavartiolaitoksen toiminnan tukena käytettävien asevelvollisten ja vapaaehtoista palvelusta suorittavien henkilöiden asemasta, valiokunta ehdottaa 31 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä muutettavaksi seuraavasti: "Rajavartiolaitoksen virkamiehellä sekä rajavartiolaitoksen toiminnan tukena käytettävillä asevelvollisilla ja vapaaehtoista asepalvelusta suorittavilla henkilöillä on oikeus liikkua toisen maa- ja vesialueella jalan, suksilla ja rajavartiolaitoksen käytössä olevalla kulkuneuvol-

la, jos se on välttämätöntä rajavartiolaitoksen tehtävän suorittamiseksi."

41 §. Rajavartiomiehen toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin toisen virkkeen täydentämistä viittauksella teknistä tarkkailua koskevaan poliisilain 33 §:ään seuraavasti: "Mitä poliisilain 31 f §:ssä ja pakkokeinolain 5 a luvun 3 a §:ssä säädetään poliisin oikeudesta saada tieto matkaviestimestä ja mitä poliisilain 33 §:ssä säädetään teknisestä tarkkailusta, sovelletaan myös rajavartiolaitokseen."

Tämä muutos merkitsee erityisesti sitä, että eduskunnan oikeusasiamiehelle on vuosittain annettava kertomus teknisen tarkkailun käyttämisestä rajavartiolaitoksen toiminnassa.

42 §. Rajavartiolaitoksen tutkittavat rikosasiat. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi niistä rikoksista, joista rajavartiolaitos toimittaa esitutinnan. Hallintovaliokunta ehdottaa sääntelyn täsmällisyyden vuoksi lakiehdotuksen 42 §:n 1 ja 2 momentissa ilmaistavaksi ne rikokset, joita lakiehdotuksessa tarkoitetaan seuraavasti:

"Rajavartiolaitos toimittaa, jollei jäljempänä toisin säädetä, esitutinnan, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että on tehty rikos, joka koskee rajavartiolaitoksen valvottavan rajan ylittämisestä annettujen säännösten tai määräysten rikkomista rikoslain 17 luvun 7 tai 7 a §:ssä säädetyllä tavalla tai muulla laissa säädetyllä tavalla, rikoslain 17 luvun 8 ja 8 a §:ssä tarkoitettua laitton maahantulon järjestämistä ja näihin tekoihin liittyvää rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskauppaa sekä muuta rikoslain 25 luvussa tarkoitettua vapauteen kohdistuvaa rikosta, rajavartiolaitoksen tarkastettavaa asiakirjaa koskevaa rikoslain 33 luvun 1—4 §:ssä tarkoitettua väärennysrikosta, rikoslain 17 luvun 7 b §:ssä tarkoitettua alueloukkausta tai muuta Suomen alueellisen koskemattomuuden loukkaamista taikka rajavartiolaitoksen valvottavaksi säädetyn muun säännöksen tai määräyksen noudattamatta jättämistä."

"Rajavartiolaitos toimittaa esitutinnan myös silloin, kun on syytä epäillä rajavirtioviranomaiseen tai sen ylläpidettäviin rajamerkkeihin tai rajalaitteisiin kohdistuvaa rikosta tai rajavyöhykkeestä annettujen säännösten rikkomista, sekä silloin, kun on syytä epäillä rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön syyllistyneen sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ssä tarkoitettuun sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävään rikokseen taikka rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun rikokseen, jollei puolustusvoimien tai poliisin esitutkintaa koskevista toimivaltuuksista muuta johdu."

44 §. Esitutinnan siirtäminen toiselle esitutkitaviranomaiselle. Rajavartiolaitos siirtää 44 §:n 1 momentin mukaan, jollei poliisin ja tullin tehtäväjakoa koskevista säännöksistä, määräyksistä ja yhteistoimintasopimuksista muuta johdu, asianomaisen viranomaisen kanssa tarkemmin sovittavalla tavalla tullirikosten ja muiden rikosten esitutinnan säännöksessä tarkemmin mainituissa tapauksissa tullille tai poliisille.

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että tällaista yhteistoimintasopimusta on arvioitava perustuslain 2 §:n 3 momentin kannalta. Sen mukaan julkisen vallankäytön tulee perustua lakiin. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt valtiosääntöoikeudellisesti asianmukaisena, että viranomaisen yksityisiin kohdistuvaa julkista valtaa sisältävä toimivalta voisi rajoitetulta osinkaan pohjautua ministeriöiden väliseen sopimukseen (PeVL 23/2005 vp).

Koska poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen keskinäisestä yhteistoimintasopimuksesta ei ole laintasoista sääntelyä eikä lainvalmistelu sen osalta ole vielä riittävän pitkällä, hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon yhtyen viittauksen yhteistoimintasopimukseen poistamista 44 §:n 1 momentista.

Lakivaliokunta pitää lausunnossaan rajavartiolaitoksen kaltaisen turvallisuusorganisaation kohdalla jo yleiseltäkin kannalta tärkeänä, että luottamus rikosasioiden tutkinnan puolueettomuuteen säilyy erityisesti silloin, kun rikoksesta epäiltynä on laitoksen palveluksessa oleva henkilö. Tämän vuoksi lakivaliokunta pitää tarpeel-

lisena, että lakiin otetaan säännös tällaisen asian siirtämisestä poliisin tutkittavaksi. Lakivaliokunnan mielestä tällainen säännös ei kuitenkaan voi olla ehdoton, koska esimerkiksi selvästi hyvin vähäisten rikosten tutkinnan siirtämistä poliisille ei voida pitää perusteltuna.

Hallintovaliokunta ehdottaa lakivaliokunnan lausunnon perusteella, että lakiehdotuksen 44 §:ää täydennetään uudella 3 momentilla, jonka mukaan rajavartiolaitoksen on siirrettävä esitutkinta poliisin suoritettavaksi silloin, kun on syytä epäillä rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön syyllistyneen sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävään rikokseen taikka rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun rikokseen, jos rikoksen vakavuus tai luottamus tutkinnan puolueettomuuteen sitä edellyttää.

49 §. Rajavyöhyke. Lakiehdotuksen 49 §:n 2 momentin nojalla rajavyöhykkeen perustamisesta, leveydestä ja sijainnista säädetään tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten hallintovaliokunta ehdottaa, että säätäminen tapahtuu sisäasiainministeriön asetuksen sijasta valtioneuvoston asetuksella.

51 §. Rajavyöhykettä koskevat kiellot. Lakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota 51 §:n 2 kohtaan ja 52 §:n 2 kohtaan, joissa molemmissa mainitaan liikkuminen rajakaistalla. Lausunnossa todetaan, että perusteluistakaan ei selviä, onko tällainen liikkuminen tarkoitettu kieltää kokonaan vai ainoastaan saattaa luvanvaraiseksi.

Lakivaliokunnan lausunnon perusteella hallintovaliokunta ehdottaa 51 §:n 2 kohdan poistamista lakiehdotuksesta.

52 §. Rajavyöhykelupa. Rajavyöhyke voidaan 49 §:n mukaan perustaa ulkorajalle. Rajavyöhykkeen leveydestä säädetään tarkemmin asetuksella. Rakennusten rakentaminen 50 metriä lähemmäksi rajaviivaa on ehdotuksen 52 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan luvanvaraista, jollei tässä laissa tai muualla laissa toisin säädetä. Alueellinen rajavirtioviranomaisen voi lakiehdotuksen 59 §:n 2 momentin mukaan määrä-

tä ilman lupaa tai kiellon vastaisesti rakennetun rakennuksen, aidan ja muun rakennelman purettavaksi tai poistettavaksi.

Voimassa olevan rajavyöhykelain mukaan on ollut kiellettyä rakentaa pelkästään rakennuksia rajavyöhykkeelle ilman sisäasiainministeriön lupaa. Rakennelmista ja aidoista laki vaikenee. Ehdotetun 59 §:n 2 momentin perusteella olemassa olevat aidat ja muut rakennelmat voidaan vaatia purettaviksi. Siltä varalta, että 50 metriä rajaviivaa lähempänä sattuisi olemaan aitoja ja muita rakennelmia, on perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvaton omaisuuden turvan kannalta aiheellista lisätä lakiin tältä osin korvaussäännös. Hallintovaliokunta ehdottaa kyseisen korvaussäännöksen ottamista lakiehdotuksen 86 §:n uudeksi 2 momentiksi, jolloin myös kyseisen pykälän otsikko muuttuu.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota myös lakiehdotuksen 52 §:n 1 momentin 6 kohdassa käsitteeseen "vuorityö", jota on pidettävä vanhahtavana. Hallintovaliokunta ehdottaa tältä osin sääntelyn muuttamista muotoon "maa- ja kiviainesten ottaminen".

53 §. Rajavyöhykeluvan voimassaoloaika ja lupaehdot. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin sanamuodon täsmentämistä näin kuuluvaksi: "Rajavyöhykelupaan voidaan sisällyttää rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä ehtoja, jotka koskevat rajavyöhykkeellä liikkumista. Lupaehtoja voidaan muuttaa, jos luvan antamisen edellytyksissä tapahtuu olennainen muutos."

57 §. Rajavyöhykeilmoitus. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin 2 kohdassa ilmaisun tarkentamista seuraavasti: "2) uitosta, kalastamisesta ja kulkuneuvolla rajavedessä kulkemisesta."

Lakiehdotuksen 57 §:n 2 momentin toisessa virkkeessä säädetään, että rajavirtioviranomaisen antaa rajavyöhykeilmoituksessa tarkoitettua toimintaa koskevia tarkempia määräyksiä, jos se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi välttämätöntä. Valiokunta eh-

dottaa sääntelyn täsmentämistä niin, että 57 §:n 2 momentista ilmenee, mitä seikkoja koskevia määräyksiä rajavyyhykeilmoituksen saanut rajavartioviranomainen voi antaa. Valiokunnan ehdottamassa muodossa pykälän 2 momentti kuuluu seuraavasti: "Rajavyöhykeilmoitus tehdään sille alueelliselle tai paikalliselle rajavartioviranomaiselle, jonka toimialuetta ilmoitus koskee. Rajavartioviranomainen antaa ilmoituksessa tarkoitettua toimintaa koskevia tarkempia määräyksiä *1 momentissa tarkoitettuun toimintaan liittyvästä liikkumisesta, aseiden suuntaamisesta, kerralla käytettävien räjähdysaineiden määrästä, puiden kaatosuunnasta ja -menetelmistä sekä muista toimenpiteistä tahattomien rajatapahtumien estämiseksi*, jos se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi välttämätöntä."

60 §. *Suullisesti annettava päätös.* Valiokunta ehdottaa selvyyden vuoksi pykälään lisättäväksi uuden muutoksenhakua koskevan 2 momentin seuraavasti: "Muuhun kuin *1 momentissa tarkoitettuun rajavyöhykelupaa koskevaan päätökseen saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.*"

64 §. *Vapautensa menettäneen henkilön säilytys-tilat.* Pykälässä säädetään siitä, millaisissa tiloissa vapautensa menettänyt saa rajavartiolaitoksessa säilyttää ja miten tällaisia tiloja on varoitava. Pykälän 4 momentti sisältää valtuussäännöksen, jonka mukaan vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelusta rajavartiolaitoksen tiloissa voidaan antaa tarkentavia säännöksiä sisäasiainministeriön asetuksella.

Rajavartiolaitoksen huostassa oleviin vapautensa menettäneisiin henkilöihin sovelletaan lakiehdotuksen 61 §:n mukaan pääsääntöisesti, mitä tutkintavankeudesta annetussa laissa (615/1974) säädetään. Poikkeuksen tästä muodostavat säilöön otetut ulkomaalaiset, päihtyneet sekä sotilaskurinpidolliset kiinniotetut ja rangaistut.

Lakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä laaja vankeusrangaistuksen täytän-

töönpanoa koskeva uudistus, johon sisältyy myös ehdotus uudeksi tutkintavankeuslaiksi (HE 263/2004 vp).

Uusi laki tulee sisältämään yksityiskohtaisia säännöksiä tutkintavangin asemasta ja kohtelusta. Odotettavissa olevaan uudistukseen nähden lakivaliokunta ei pidä tarpeellisena, että rajavartiolakiin sisällytetään ehdotettu asetuksenantovaltuus.

Hallituksen esityksen perusteluista käy myös ilmi, että voimassa olevaan lakiin sisältyvän vastaavan valtuussäännöksen nojalla tarkempia asetuksentasoisia säännöksiä ei ole rajavartiolaitoksen säilyttämien henkilöiden osalta annettu.

Hallintovaliokunta ei lakivaliokunnan tavoin myöskään periaatteelliselta kannalta pidä hyväksyttävänä, että vapautensa menettäneiden kohtelusta ylipäänsä säädettäisiin ministeriön asetuksen tasolla. Tämän vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen 64 §:n 4 momentin poistamista.

70 §. *Turvatarkastukseen liittyvät voimakeinot.* Rajavartiolaitoksen toimitiloissa suoritettavista turvatarkastuksista säädetään lakiehdotuksen 67 §:ssä. Pykälän 2 momentin mukaan turvatarkastuksen voi tehdä rajavartiomiehen lisäksi myös poliisin hyväksymä henkilö, joka on saanut säädetyn turvatarkastajan koulutuksen.

Rajavartiomies tai turvatarkastaja voi tarvittaessa 70 §:n 2 momentin nojalla käyttää henkilön poistamiseksi rajavartiolaitoksen toimitiloista tai sen hallitsemalta alueelta sellaisia voimakeinoja, joita henkilön käyttäytyminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen voidaan pitää puolestattavina.

Turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain 6 §:n mukaan vain turvatarkastajana toimiva poliisimies saa käyttää voimakeinoja turvatarkastuksesta kieltäytyvän henkilön poistamisesta paikalta. Muilla turvatarkastajilla tätä oikeutta ei ole. Perustuslakivaliokunta otti äskettäin kantaa asiaan poliisilain muuttamista koskevassa lausunnossaan. Tällöin viittaamalla lakiin turvatarkastuksista tuomioistuimissa perustuslakivaliokunta totesi tarkoituksena olevan, että vain poliisimiehellä ja poliisin palve-

luksessa olevalla virkamiehellä on oikeus käyttää voimakeinoja tarkastuksesta kieltäytyvän henkilön poistamiseksi poliisin toimitiloista vaatien ehdotuksen kirjoitusasua vielä tarkennettavaksi (PeVL 11/2005 vp).

Perustuslakivaliokunta katsoo käsiteltävänä olevaa hallituksen esitystä koskevassa lausunnossaan, että vain rajavartiomies voi käyttää voimakeinoja tarkastuksesta kieltäytyvän henkilön poistamiseksi rajavartiolaitoksen toimitiloista tai sen hallitsemalta alueelta. Tämän vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa turvatarkastajan oikeuden voimakeinojen käyttöön poistamista 70 §:n 2 momentista.

71 §. Rajavartiolaitoksen kohteita ja harjoitusta koskevat liikkumisrajoitukset. Pykälässä säädetään rajavartiolaitoksen hallitsemaa tilaa tai aluetta koskevista liikkumisrajoituksista ja -kielloista sekä niistä välittömistä toimenpiteistä, joita tällaista kieltä tai rajoitusta rikkovaan henkilöön voidaan kohdistaa.

Lakiehdotuksen 73 §:n mukaan rangaistaan sitä, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo rajavartiolaitoksen hallitsemaa tilaa tai aluetta koskevan liikkumisrajoituksen tai -kiellon. Sanamuoto on tältä osin sama kuin 71 §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä. Hallintovaliokunta toteaa, että rangaistussäännös on tarkoitettu kattamaan myös sellaiset tilapäiset liikkumisrajoitukset, joita 71 §:n 1 momentin toisen virkkeen nojalla voidaan määrätä sotilaallisen harjoitusalueen osalle.

Lakivaliokunta on lisäksi kiinnittänyt lausunnossaan huomiota myös siihen, että 71 §:ssä ei erikseen veloiteta rajavartiolaitosta millään tavoin ilmoittamaan asetetuista liikkumisrajoituksista. Tällainen ilmoittaminen on kuitenkin lausunnon mukaan tärkeää sekä rajoitusalueella liikkuvien oikeusaseman että kiellon noudattamisen tehokkuuden kannalta.

Hallintovaliokunta toteaa, että ilmoitusvelvollisuus ilmenee lakiehdotuksen 84 §:n 2 momentin 5 kohdasta ainakin osittain. Hallintovaliokunta katsoo, että kiellosta voidaan ilmoittaa myös muulla tavoin, esimerkiksi kuuluttamalla, kuten merivoimat ilmoittaa merellä suoritetta-

vista harjoitusammunnoista. Velvollisuus kaikkien rajoitusalueiden maastoon tai merelle merkitsemiseen aiheuttaisi kohtuuttomia kustannuksia. Hallintovaliokunta puoltaa 71 §:n hyväksymistä muuttamattomana.

72 §. Rajavyöhykerikkomus. Pykälä sisältää luettelon niistä teoista tai laiminlyönneistä, jotka rangaistaan rajavyöhykerikkomuksena.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan rangaistuksen tuomitseminen edellyttää tahallisuutta tai törkeää tuottamusta. Ehdotettu säännös on kuitenkin kirjoitettu niin, että sen mukaan rangaistaviksi tulisivat ainoastaan tahalliset teot. Hallintovaliokunta pitää lakivaliokunnan tavoin perusteltuna, että esimerkiksi rajavyöhykettä koskevan kiellon rikkominen tai lupatodistuksen mukana pitämisen laiminlyönti ovat rangaistavia myös törkeän tuottamuksellisinä. Tämän vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa 72 §:n johdantokappaleen muuttamista kuulumaan seuraavasti: "Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta".

74 §. Muut rangaistussäännökset. Hallituksen esityksen 74 § sisältää viittaussäännöksen, jonka mukaan rangaistus niskottelusta rajavartiomiestä vastaan säädetään rikoslain 16 luvun 4 a §:ssä.

Valiokunta ehdottaa pykälään otettavaksi informatiivisen viittauksen uudessa 2 momentissa rikoslain 17 luvun 7, 7a, 7b, 8 ja 8 a §:ssä oleviin rangaistussäännöksiin. Samalla valiokunta ehdottaa pykälän otsikon muuttamista muotoon "Muut rangaistussäännökset".

Valiokunnan ehdottamassa muodossa 74 § kuuluu seuraavasti: "Rangaistus niskottelusta rajavartiomiestä vastaan säädetään rikoslain 16 luvun 4 a §:ssä. *Rangaistus valtionrajarikoksesta säädetään rikoslain 17 luvun 7 ja 7 a §:ssä, rangaistus alueloukkauksesta säädetään mainitun luvun 7 b §:ssä ja rangaistus laittoman maahantulon järjestämisestä säädetään mainitun luvun 8 ja 8 a §:ssä. Rangaistus julkisrauhan rikkomisesta säädetään rikoslain 24 luvun 3 §:ssä.*"

Valiokunta toteaa, ettei tällainen sääntely ole ongelmaton senkään vuoksi, ettei luettelo ole

välttämättä tyhjentävä. Tässä tapauksessa valio-kunta on kuitenkin päätnyt puoltamaan edellä ilmenevää kirjoittamistapaa.

82 §. *Vieraan valtion alueelle ulottuvat rikok-sensorjuntatoimenpiteet.* Rajavartiolaitoksella on oikeus rikoksen selvittämiseksi tai rikoksesta epäillyn kiinniottamiseksi jatkaa Suomessa aloit-tettua henkilön takaa-ajoa, tarkkailua ja teknistä tarkkailua vieraan valtion alueella sen mukaan kuin tällaisen toimenpiteen jatkamisesta vieraan valtion alueella Euroopan unionin lainsäädän-nössä säädetään tai Suomea sitovassa kansainvä-lisessä sopimuksessa määrätään. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa 82 §:n 1 momentin ensim-mäisestä virkkeestä poistettavaksi sanat "toimi-valtaisen viranomaisen pyynnöstä".

86 §. *Rajavyöhykettä koskeva siirtymäsäännös.* Edellä 52 §:n kohdalla lausuttuun viitaten hallin-tovaliokunta ehdottaa 86 §:ään lisättäväksi "ai-dan tai vastaavan rakennelman" purkamista kos-kevan korvaussäännöksen uudeksi 2 momentik-si seuraavasti: "Ennen tämän lain voimaantuloa 50 metriä lähemmäksi rajaviivaa rakennettujen, rajavartiolaitoksen partiotoimintaa ja muuta ra-jaturvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellista toi-mintaa haittaavien aitojen ja vastaavien raken-nelmien omistajalla on oikeus saada aidan tai vastaavan rakennelman käyvän hinnan mukai-nen korvaus, kun aita tai vastaava rakennelma on määrätty purettavaksi ja määräys on pantu täytäntöön."

Samalla valiokunta ehdottaa pykälän otsikon muuttamista muotoon "Rajavyöhykettä koskeva siirtymäsäännös".

3. Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa

Henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeus-sääntelyn kannalta tärkeitä sääntelykohteita ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötar-koitukset mukaan lukien tietojen luovutettavuus ja tietojen säilytysaika henkilörekistereissä sekä rekisteröidyn oikeusturva samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuus ja yksityis-

kohtaisuus lain tasolla. Lailla säätämisen vaati-mus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Näillä perusteilla arvioiden lakiehdotukseen ei perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lii-ty erityisiä ongelmia. Hallintovaliokunta toteaa, että perustuslakivaliokunnan linjaus lailla säätä-misen vaatimuksista noudattaa vakiintuneita kantoja (esim. PeVL 14/1998 vp, PeVL 13/2001 vp, PeVL 21/2001 vp ja HaVL 16/1998 vp).

Hallintovaliokunta on ehdottanut jäljempänä sekä oikeusturvaan liittyviä että teknisluonteisia täsmennyksiä lakiehdotukseen. Samalla on py-ritty yhdenmukaistamaan sääntelyä henkilötie-tojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) kanssa.

8 §. *Poliisiasiain tietojärjestelmän käyttäminen rajavartiolaitoksen tehtävissä.* Valiokunta eh-dottaa pykälään lisättäväksi selventävän uuden 4 momentin seuraavasti: "Rajavartiolaitos vas-taa poliisin tietojärjestelmään talletetun tiedon oikeellisuudesta ja sen tallettamisen sekä käy-tön laillisuudesta omassa toiminnassaan."

10 §. *Poliisin hallintoasiain tietojärjestelmän käyttäminen rajavartiolaitoksen tehtävissä.* Valiokunta ehdottaa myös lakiehdotuksen 10 §:ään lisättäväksi uuden 4 momentin seuraa-vasti: "Rajavartiolaitos vastaa poliisin tietojär-jestelmään talletetun tiedon oikeellisuudesta ja sen tallettamisen sekä käytön laillisuudesta omassa toiminnassaan." (Uusi 4 mom.)

11 §. *Rikoksista epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri.* Lakiehdotuksen 11 §:n 3 momentissa säädetään, että rikoksesta epäiltyjen rajavarti-o-laitoksen rekisteriä saavat käyttää vain rikostie-dustelu-, rikosanalyysi- ja tarkkailutehtäviin määrätty valtionneuvoston asetuksella tarkem-min säädettävän esitutkintakoulutuksen saaneet rajavartiomiehet. Valiokunta ehdottaa 11 §:n 3 momentin ensimmäisestä virkkeestä poistetta-vaksi sanat: "valtionneuvoston asetuksella tar-kemmin säädettävän esitutkintakoulutuksen saa-neet", koska valtionneuvoston asetuksella ei ole käytettävissä olevan tiedon mukaan tarkoitus säätää esitutkintakoulutuksen saaneista rajavar-

tiomiehistä. Saadun selvityksen mukaan esitutkintakoulutus kuuluu rajavartiolaitoksessa rikostiedustelu-, rikosanalyysi- ja tarkkailutehtäviin määrättäville virkamiehille joko osana heidän peruskoulutustaan tai annettuna täydennyskoulutuksena. Valiokunta korostaa, että koulutuksen riittävyys tulee arvioida tehtävään määrittämisen yhteydessä.

13 §. Turvallisuustietorekisterin käyttöoikeus. Edellä 11 §:n kohdalla lausuttuun viitaten hallintovaliokunta ehdottaa 13 §:n 1 momenttiin tehtäväksi vastaavan muutoksen.

16 §. Henkilön fyysisiin ominaisuuksiin perustuva sähköinen tunniste ja sen tietoturva. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin hyväksymistä näin kuuluvana: "Rajavartiolaitoksella on oikeus ottaa vastaan henkilön fyysisiin ominaisuuksiin perustuva *matkustusasiakirjaan liitetty* sähköinen tunniste henkilön tunnistamista ja asiakirjan aitouden varmistamista varten, jollei muuta säädetä."

Lisäksi valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin loppuun lisättäväksi uuden virkkeen seuraavasti: "*Sähköistä tunnistetta ei saa tallettaa rajavartiolaitoksen henkilörekisteriin, jollei muuta säädetä.*"

22 §. Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä. Lakiehdotuksen 22 §:n nojalla rajavartiolaitoksella on oikeus sen lisäksi, mitä rajavartiolaitaissa tai muussa laissa säädetään, saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten tarpeellisia tietoja eri rekistereistä, jotka säännöksessä on lueteltu. Säännöksestä ja sen perusteluista ei ilmene, koskeeko tiedonsaanti-oikeus myös salassapidettäviä tietoja. Tämän vuoksi hallintovaliokunta perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten ehdottaa 22 §:n johdantokappaleeseen lisättäväksi maininnan "salassapitosäännösten estämättä".

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan 22 §:n 4 kohdan mukaisesti oikeutta saada tietoja Ahvenanmaan moottoriajoneuvorekisteristä. Perustuslakivaliokunnan mielestä tämä kohta tulee poistaa, koska tietojen saantioikeus on otettu huo-

mioon sopimusasetuksessa, joka koskee rajavartiolaitoksen tehtäviä Ahvenanmaan maakunnassa. Hallintovaliokunta ehdottaa pykälän 4 kohdan poistamista ja momentin kohtien numeroinnin muuttamista vastaavasti.

Lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa esityksen 1 momentin 9 kohdan ilmaisua "palo- ja pelastustoimen viranomaisilta" muutettavaksi muotoon "pelastusviranomaisilta".

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan lakiehdotuksen 22 §:n 16 kohdassa oikeutta saada tehtävien suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitoa varten rikosrekisterilaissa tarkoitettuja tarpeellisia tietoja asiassa, joka koskee pakkokeinojen käsittelemistä. Kuitenkin rikosrekisterilain 4 §:n 1 momentin 5 kohdassa nimenomaan säädetään tietojen luovuttamisesta kyseisestä rekisteristä esitutkintaviranomaisille pakkokeinoasiaa varten. Tämän vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa viittauksen pakkokeinoasian käsittelemiseen poistamista hallituksen esityksen 22 §:n 16 kohdasta.

Lisäksi valiokunta ehdottaa 22 §:n 2 momentin lakiluetteloon lisättäväksi maininnan rikosrekisterilaista (770/1993).

28 §. Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille. Valiokunta ehdottaa 1 momentin 6 kohdan ilmaisun muuttamista muotoon "*pelastusviranomaisille pelastustoimintaa varten*".

Lisäksi valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin 14 kohdan tarkentamista seuraavasti: "*Ulkomaalaisvirastolle ulkomaalaisia ja Suomen kansalaisuutta koskevien sellaisten asioiden käsittelemistä ja ratkaisemista varten, jotka lailla tai asetuksella säädetään ulkomaalaisvirastolle*".

30 §. Rajavartiolaitokselle säädetyn tehtävän suunnittelussa ja toteuttamisessa tarpeellisten tietojen poistaminen. Valiokunta ehdottaa 30 §:ään lisättäväksi uuden 2 momentin seuraavasti: "*Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus tutkitaan viimeistään kahden vuoden kuluessa edellisestä tietojen tarpeellisuuden tarkastamisesta ja tietojen uudelleen tarkastamisesta tehdään merkintä.*"

33 §. *Tietojen poistaminen rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteristä.* Valiokunta ehdottaa 33 §:ään lisättäväksi uuden 2 momentin seuraavasti: "*Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus tutkitaan viimeistään kahden vuoden kuluttua edellisestä tietojen tarpeellisuuden tarkastamisesta ja tietojen uudelleen tarkastamisesta tehdään merkintä.*"

34 §. *Tietojen poistaminen turvallisuustietorekisteristä.* Valiokunta ehdottaa myös 34 §:ään lisättäväksi uuden 2 momentin seuraavasti: "*Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus tutkitaan viimeistään kahden vuoden kuluttua edellisestä tietojen tarpeellisuuden tarkastamisesta ja tietojen uudelleen tarkastamisesta tehdään merkintä.*"

38 §. *Tietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueelle ja Euroopan talousalueelle.* Valiokunta ehdottaa edellä 22 §:n kohdalla lausuttuun ja perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten pykälän 1 momentin ensimmäiseen virkkeeseen lisättäväksi ilmaisun "*salassäilytys*" estämättä".

39 §. *Tietojen luovuttaminen Euroopan poliisivirastolle ja muulle ulkomaiselle viranomaiselle.* Valiokunta ehdottaa myös 39 §:n 1 momentin johdantokappaleen muuttamista 38 §:n tavoin.

42 §. *Tarkastusmenettely.* Valiokunta ehdottaa 42 §:n otsikon muuttamista muotoon: "*Tarkastusmenettely*".

44 §. *Henkilötietojen käsittelyä koskeva valvontavaltuus.* Valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi uuden 2 momentin seuraavasti: "*Henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä sovelletaan rajavartiolaitoksessa myös automaattisesti talletettuihin kuviin ja ääniin, vaikka ne eivät muodostaisikaan henkilörekisteriä. (Uusi 2 mom.)*"

45 §. *Rangaistussäännökset. (Uusi)* Valiokunta ehdottaa lakiehdotukseen lisättäväksi informatiivisen uuden 45 §:n seuraavasti: "*Rangastus tietomurrosta säädetään rikoslain 38 luvun*

8 §:ssä ja rangaistus henkilörekisteririkoksesta mainitun luvun 9 §:ssä." Kuten tässä mietinnössä on todettu, tällainen sääntely ei välttämättä ole tyhjentävä.

Edellä mainitun lisäyksen vuoksi lakiehdotuksen pykälien numerointia ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti.

5. Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

123 §. *Säilöön ottamisesta päättäminen ja säilöön otetun sijoittaminen.* Pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että säilöön otettu ulkomaalainen voidaan lainkohdassa mainituin edellytyksin poikkeuksellisesti sijoittaa poliisiin tai enintään 48 tunniksi rajavartiolaitoksen pidätystiloihin. Poliisin pidätystiloissa säilöönotto voi kestää enintään neljä vuorokautta.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan säännös on hieman epäselvä ja koskettaa perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattua henkilökohdasta vapautta. Lausunnon mukaan säännöksestä voi saada sen virheellisen kuvan, että sen jälkeen kun sijoitus poliisiin pidätystiloissa on päätynyt, sijoitusta voitaisiin jatkaa 48 tuntia vielä rajavartiolaitoksen pidätystiloissa. Näin ei liene tarkoitettu.

Perustuslakivaliokunnan mielestä 3 momentti on syytä jakaa kahdeksi eri momentiksi, jolloin 3 momentti koskisi vain poliisin pidätystiloihin sijoittamista. Tämän vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa ulkomaalaislain 123 §:n 3 momentin johdantokappaleen hyväksymistä näin kuuluvana: "*Edellä 1 momentissa tarkoitettu virkamies voi päättää säilöön otetun ulkomaalaisen sijoittamisesta poikkeuksellisesti poliisiin (poist.) pidätystiloihin, jos: "Samalla hallintovaliokunta ehdottaa uuden 4 momentin hyväksymistä seuraavasti: "Edellä 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa ulkomaalainen voidaan poikkeuksellisesti sijoittaa poliisiin pidätystilojen sijasta rajavartiolaitoksen pidätystiloihin, kuitenkin enintään 48 tunniksi."*

Ehdotettujen muutosten johdosta hallituksen esityksen 4 ja 5 momentti siirtyvät pykälän 5 ja 6 momentiksi.

191 §. *Valituskiellot.* Ulkomaalaislain 191 §:n 6 kohdassa säädetään saman lain 12 §:n 2 momentissa säädettyä rajanylityslupaa koskevasta valituskiellosta. Rajanylityslupaa koskevat säännökset ehdotetaan hallituksen esityksessä siirrettäväksi rajavartiolaikiin, joten muutoksenhaku kiello on 191 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarpeeton. Valiokunta ehdottaa käsiteltävänä olevan 5. lakiehdotuksen johtolauseen muuttamista.

23. Laki sähköisen viestinnän tietosuojalain 36 §:n muuttamisesta (Uusi)

36 §. *Eräiden muiden viranomaisten tiedonsaantioikeus.* Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisällyttämättömän sähköisen viestinnän tietosuojalain 36 §:n 1 momenttiin lisättäväksi maininnan rajavartiolaista seuraavasti: "Viranomaisten oikeudesta saada tunnistamistietoja rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi säädetään poliisilaissa (493/1995), *rajavartiolaissa* (/) ja tullilaissa (1466/1994). Viranomaisten oikeudesta saada tunnistamistietoja rikoksen selvittämiseksi säädetään pakkokeinolaissa (450/1987)."

24. Laki metsästyslain 88 §:n muuttamisesta (Uusi)

Metsästyslain (615/1993) 88 §:n 1 momentin mukaan poliisin ja metsästyslain 63 §:n 4 momentissa tarkoitettujen metsästyksenvartijoiden tulee toimialueellaan valvoa, että metsästäystä koskevia säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan. Lisäksi rajavartioviranomaiset ja tulliviranomaiset suorittavat tätä valvontaa valtakunnan rajalla ja Suomen aluevesillä olevilla maa- ja vesialueilla sekä Suomen talousvyöhykkeellä. Valvonta ei momentin mukaan kuitenkaan saa haitata rajavartioviranomaisten tai tulliviranomaisten varsinaista virkatoimintaa.

Valiokunta ehdottaa kyseistä metsästyslain 88 §:n 1 momenttia muutettavaksi siten, ettei rajavartiolaitoksen tai tullin toimivaltaa metsästyslain noudattamisen valvomisessa alueellisesti rajoitettaisi. Rajavartioviranomaiset ja tulliviranomaiset olisivat siten toimivaltaisia puuttu-

maan metsästyslain vastaiseen toimintaan tarvittaessa siellä missä poliisikin. Tämä olisi välttämätöntä viranomaisten yhteistoiminnan tehostamiseksi metsästysrikollisuuden torjumisessa.

Metsästysrikokset ovat viime vuosina muuttuneet entistä vakavammiksi ja ammattimaisemmiksi. Metsästysrikollisuutta ilmenee koko maassa. Vakavampi metsästysrikollisuus on kuitenkin keskittynyt valtakunnan itä- ja pohjoisosiin, ensisijassa valtion omistamille maille. Metsästysrikoksia tehdään sellaisilla alueilla, joissa poliiseja on vähän ja toiminta-alueet ovat laajoja. Tällaiseen rikollisuuteen liittyy myös suunnitelmallisuutta ja järjestelmällistä toimintaa, joka tähtää taloudellisen voiton tavoitteluun. Metsästysrikollisuuteen on liittynyt myös vahingontekoja ja todistajien painostamista.

Saadun selvityksen mukaan sisäasiainministeriö laatii vuoden 2005 aikana metsästyksen valvonnan ja metsästysrikosten tutkimuksen strategian, jossa linjataan ne keinot, joilla tehostetaan salametsästyksen torjuntaa. Poliisin rajallisten voimavarojen takia on valiokunnan mielestä tärkeää, että myös muut viranomaiset panostavat metsästysrikosten torjuntaan.

Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan, että rajavartiolaitoksen valvontaluokasta luovutaan muun muassa sen turvaamiseksi, että rajavartiolaitos voisi suorittaa aloittamansa tehtävän, vaikka se vaatisi toimenpiteitä nykyisen valvontaluokan ulkopuolella. Alueellinen toimivallan rajoitus poistettaisiin kalastuksen valvonnassa kalastuslain (286/1982) 96 §:ää muuttamalla. Hallituksen esitykseen sisältyvä luonnonsuojelulain (1096/1996) muutos antaisi luonnonsuojelulain säännösten noudattamisen valvomisen rajavartiolaitokselle luonnonsuojelualueilla. Metsästyslain edellä kuvattu muutos olisi johdonmukainen osa tätä kokonaisuutta.

Vaikka rajavartiolaitoksen toimivallan alueellinen rajoitus poistetaan metsästyslain noudattamisen valvomisessa, rajavartiolaitoksen tulee suunnata voimavarojaan rajavartiolakiehdotuksen 4 §:n mukaisesti. Luonnollisesti-
kaan rajavartiolaitos ei muuttaisi alueellista sijoittumistaan metsästyslain muutoksen vuoksi.

88 §. *Lain noudattamisen valvonta.* Valiokunta ehdottaa metsästyslain 88 §:n 1 momentin hyväksymistä näin kuuluvana: "Poliisin, rajavartiolaitoksen ja tulliviranomaisten sekä 63 §:n 4 momentissa tarkoitettujen metsästyksenvartijoiden tulee toimialueellaan valvoa, että metsästystä koskevia säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan."

4. ja 6.—22. lakiehdotus

Valiokunta ehdottaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Säätämisyjärjestys

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 ja 2 §
(Kuten HE)

2 luku

Rajavartiolaitoksen hallinto ja henkilöstö sekä sen virkamiestä koskevat erityiset oikeudet ja velvollisuudet

3 §

Rajavartiolaitos, päällikkö ja hallintoyksiköt

Rajavartiolaitos on sisäasiainministeriön johdon ja valvonnan alaisena toimiva valtion keskuhallintoon kuuluva viranomainen. Rajavartiolaitosta johtaa sisäasiainministeriössä rajavartiolaitoksen päällikkö alaisinaan hallintoyksikköinä rajavartiolaitoksen esikunta, rajavartio-

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että 4. ja 6.—22. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

että 1.—3. ja 5. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset),

että hyväksytään uusi 23. ja 24. lakiehdotus (Valiokunnan uudet lakiehdotukset) ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

tiostot ja merivartiostot, raja- ja merivartiokoulu sekä vartiolentolaivue (*hallintoyksiköt*).

(2 ja 3 mom. kuten HE)

4—8 §
(Kuten HE)

9 §

Rajavartiolaitoksen virat

Rajavartiolaitoksessa on upseerin, erikoisupseerin, opistoupseerin, merivartijan ja rajavartijan sotilasvirkoja. Rajavartiolaitoksessa voi lisäksi olla muita virkoja sekä määräaikaaisessa virkasuhteessa (*poist.*) olevaa henkilökuntaa.

(2 mom. kuten HE)

10—16 §
(Kuten HE)

17 §

Vaitiolovelvollisuus ja tietojen hyväksikäyttökielto

(1 mom. kuten HE)

Vaitiolovelvollisuus ei estä asian ilmaisemista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on oikeus saada tieto muutoin salassa pidettävästä seikasta taikka henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta. Turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi tietoja voidaan tarpeellisessa laajuudessa luovuttaa myös yksityiselle yhteisölle tai henkilölle. Vaitiolovelvollisuus ei myöskään estä ilmaisemasta sellaisia tietoja, joiden ilmaiseminen on yksittäistapauksessa tarpeen hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon välttämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

(3 mom. kuten HE)

18 §

Vaitiolo-oikeus

(1 mom. kuten HE)

Tuomioistuimien voi kuitenkin erittäin painavien syiden vaatiessa määrätä ilmaistavaksi 1 momentissa mainitun tiedon, milloin virallinen syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta saattaa seurata vankeutta kuusi vuotta tai ankarampi rangaistus. Tietoja antaneen henkilön henkilöllisyyttä ei tällöinkään saa määrätä ilmaistavaksi, jos siitä ilmeisesti aiheutuisi vakavaa vaaraa hänen tai hänen läheistensä turvallisuudelle. (Uusi)

19—24 §
(Kuten HE)

3 luku

Koulutus, opetus ja tutkimus rajavartiolaitoksessa

25 ja 26 §
(Kuten HE)

27 §

Opiskeluoikeudesta päättäminen ja palvelusitumus

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Jos rajavartiolaitoksen virkamies palvelusitomusaikanaan irtisanoutuu tai hänet irtisanoetaan taikka hän keskeyttää tai hänen opiskelunsa keskeytetään hänestä itsestään johtuvan muun syyn kuin sairauden tai lentotäipumuksen puuttumisen vuoksi, hänen on korvattava se määrä, joka määräytyy tutkinnon lajin tai koulutuksen sisällön mukaan ja on enintään puolet hänen opiskelustaan valtiolle aiheutuneista koulutuskustannuksista siten kuin sisäasiainministeriön asetuksella tarkemmin säädetään.

Tässä pykälässä tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. (Uusi)

28 § (Uusi)

Opinto-oikeuden menettäminen

Raja- ja merivartiokoulun johtaja voi peruuttaa oppilaalta ja rajavartiolaitoksen palveluksessa olevalta opiskelijalta oikeuden osallistua opetukseen, jos tämä:

1) ei täytä sen opintojakson valintaedellytyksiä, jota hän suorittaa;

2) menettelee tavalla, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen, eikä varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;

3) kieltäytyy päihdetestauksesta, johon hän on velvollinen osallistumaan, tai antaa päihteiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen;

4) laiminlyö olennaisella tavalla opetukseen osallistumisen, eikä varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;

5) rikkoo olennaisella tavalla sitä, mitä raja- ja merivartiokoulun johtosäännössä on määrätty, eikä varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;

6) ei suorita opintojaan opetussuunnitelmassa määrätyn ajan kuluessa.

Raja- ja merivartiokoulun johtaja voi, jollei muuta säädetä, antaa oppilaalle ja rajavartiolaitoksen palveluksessa olevalle opiskelijalle kirjallisen varoituksen, jos opinto-oikeuden menettämistä on henkilön menettelyyn johtaneet ja siitä ilmenevät seikat kokonaisuudessaan huomioon ottaen pidettävä kohtuuttomana. Oppilaalle ja opiskelijalle voidaan antaa kirjallisen varoituksen sijaan suullinen huomautus, jos sitä on pidettävä riittävänä seuraamuksena. Menettelystä, josta henkilölle määrätään seuraamus sotilaskurinpitoa koskevien säännösten mukaan tai valtion virkamieslain 24 §:n nojalla, ei anneta tässä momentissa säädettyä varoitusta tai huomautusta.

Rajavartijan peruskurssin suorittamisen ajaksi rajavartiolaitoksen virkaan nimitetyn oppilaan virkasuhde päättyy samalla, kun päätös peruskurssia koskevan opiskelu-oikeuden menettämisestä on tehty, jollei raja- ja merivartiokoulun johtaja toisin päättä.

29 § (Uusi)

Muutoksenhaku

Opiskelu-oikeuden menettämistä ja kirjallisen varoituksen antamista koskevaan raja- ja merivartiokoulun johtajan päätökseen tyytymätön voi vaatia siihen oikaisua rajavartiolaitoksen esikunnalta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Rajavartiolaitoksen esikunnan tällaisessa asiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Opintosuoritusten arviointia ja aikaisempien taikka muualla suoritettujen opintojen hyväksi lukemista koskevaan raja- ja merivartiokoulun johtajan päätökseen tyytymätön voi vaatia siihen oikaisua rajavartiolaitoksen esikunnalta 14 päivän kuluessa siitä, kun hänellä on ollut mahdollisuus saada arvioinnin tulokset ja opintosuoritustaan koskevien arviointiperusteiden soveltaminen tietoonsa. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

30 (28) §
(Kuten HE)

4 luku

Erinäiset säännökset

31 (29) §

Sotilasrikossäännösten soveltaminen

Rajavartiolaitoksen sotilasviroissa palvelevat ovat rikoslain (39/1889) 45 luvun sotilaita koskevien säännösten alaisia. Sotilasvirassa olevan rajavartiomiehen oikeudesta voimakeinojen käyttämiseen säädetään kuitenkin (poist.) rajavartiolain 35 §:ssä.

Sota-aikana ovat rikoslain 45 luvun säännösten alaisia rajavartiolaitoksessa myös mainitun luvun 28 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä vastaavissa tehtävissä palvelevat henkilöt. Raja-

vartiomiehen oikeudesta voimakeinojen käyttämiseen säädetään kuitenkin (*poist.*) rajavartiolaitain 35 §:ssä.

(3 mom. kuten HE)

32 (30) —34 (32) §
(Kuten HE)

35 § (*Uusi*)

Virkasuhteen jatkaminen eroamisiän jälkeen

Rajavartiolaitoksen päällikkö voi painavasta syystä ja virkamiehen suostumuksella päättää, että:

1) muu kuin tasavallan presidentin nimittämä virkamies voi jatkaa samassa virassa eroamisiän jälkeen määräajan, kuitenkin enintään kaksi vuotta;

2) määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetty virkamies, joka laissa tai asetuksessa säädetyn toimikautensa aikana saavuttaa eroamisiän, voi jatkaa tehtävässään toimikautensa loppuun, kuitenkin enintään kaksi vuotta.

Päätös virkamiehen oikeuttamisesta jatkaamaan virassa tai määräaikaisessa virkasuhteessa on tehtävä ennen kuin virkamies on saavuttanut eroamisiän. Virkasuhde päättyy ilman irtisa-

nomista, kun edellä 1 momentissa tarkoitettu määräaika on kulunut loppuun.

36 (33) §

Tarkemmat säännökset

(1 mom. kuten HE)

Valtioneuvoston asetuksella annetaan *muuta kuin sotilaskäskyasioita* koskevat tarkemmat säännökset:

(1—3 kohta kuten HE)

4) tarvittaessa tässä laissa säädetyn lupa- tai ilmoitusasian käsittelemisestä sekä luvan hake- misessa ja ilmoituksen tekemisessä noudatetta- vasta menettelystä; (Uusi 4 kohta)

5) rajavartiolaitoksessa vaadittavasta kieli- taidosta julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaaditta- vasta kielitaidosta annetussa laissa (424/2003) edellytetyllä tavalla. (Uusi 5 kohta)

(3 ja 4 mom. kuten HE)

5 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

37 (34) ja 38 (35) §
(Kuten HE)

2.

Rajavartiolaitaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §
(Kuten HE)

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

(1—4 kohta kuten HE)

5) rajanylityspaikalla valtioneuvoston ase- tuksella säädettävää satamaa, rautatieasemaa, lentoasemaa taikka muuta paikkaa tai aluetta, joka on osoitettu rajatarkastusten toimittami-

seen ja jonka kautta ulkorajan ylittäminen tapahtuu;

(6—14 kohta kuten HE)

15) *rajavyöhykkeellä Suomen ulkorajalle rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi perustettavaa aluetta (poist.).*

3 ja 4 §
(Kuten HE)

2 luku

Rajavartiolaitoksen toiminnassa noudatettavat yleiset periaatteet

5—8 §
(Kuten HE)

9 §

Toimenpiteen siirtäminen ja toimenpiteestä luopuminen

Rajavartiomiehellä on oikeus luopua toimenpiteestä, jos sen loppuunsaattaminen voisi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin tavoiteltavaan tulokseen nähden. Rikosasiassa toimenpiteestä luopumisesta (*poist.*) on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen säädetään

Suorittaessaan tässä laissa tarkoitettuja tiedonhankintatoimenpiteitä rajavartiomies saa siirtää puuttumisen sellaiseen tekeillä olevaan rikokseen, josta ei aiheudu välitöntä vakavaa vaaraa toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka välitöntä huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa ja jos toimenpiteen siirtäminen on välttämätöntä tiedonhankintatoiminnan paljastumisen estämiseksi tai toiminnan tavoitteen turvaamiseksi. (Uusi 2 mom.)

(3 mom. kuten HE:n 2 mom)

10 ja 11 §
(Kuten HE)

3 luku

Rajan ylittämistä koskevat yleiset säännökset

12—15 §
(Kuten HE)

16 §

Rajanylityspaikan väliaikainen sulkeminen

(1 mom. kuten HE)

Rajanylityspaikan sulkemisella ei saa estää Suomen kansalaiselle kuuluvaa oikeutta saapua maahan tai jokaisen oikeutta lähteä maasta eikä loukata vapaata liikkuvuutta koskevan yhteisön lainsäädännön piiriin kuuluvien henkilöiden oikeuksia eikä kenenkään oikeutta kansainvälisen suojelun saamiseen.

(3 mom. kuten HE)

4 luku

Tehtäviä ja toimenpiteitä koskevat säännökset

17 ja 18 §
(Kuten HE)

19 §

Rajatarkastukseen sisältyvät toimenpiteet

(1 mom. kuten HE)

Vähimmäistarkastukseen sisältyy:

(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) tarvittaessa henkilön kuuleminen;

4) tarvittaessa ajoneuvon kuljettajan ajokuntoisuuden ja ajoneuvon liikennekelpoisuuden valvonta. (Uusi 4 kohta)

(3 mom. kuten HE)

20 §
(Kuten HE)

21 §

Kiireelliset yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisitehtävät

Rajavartiolaitos voi yksittäistapauksessa poliisimiehen pyynnöstä suorittaa sellaisia rikosten estämiseen tai sen keskeyttämiseen liittyviä kiireellisiä poliisin tehtäviä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa.

Rajavartiomies voi kohtaamassaan asiassa suorittaa 1 momentissa mainitun tehtävän ilman poliisin pyyntöäkin, jos (poist.) toimenpidettä ei voida viivyttää terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheuttamatta. Toimenpiteestä on viipymättä ilmoitettava poliisille. Toimenpiteestä on poliisimiehen pyynnöstä luovuttava tai jo aloitettu toimenpide on keskeytettävä.

22 §

Terrorismintorjunta ja muut erityistilanteet

Rajavartiolaitos voi päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä antaa poliisin käyttöön kalustoa, henkilöitä ja erityisasiantuntijapalveluja, jos se on erityisen uhan vuoksi välttämätöntä terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen torjumiseksi, vaarallisen henkilön kiinniottamiseksi, kokoontumisellaan yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavan tai liikenteelle esteenä oikeudettomasti olevan väkijoukon hajottamiseksi taikka rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi.

(2 mom. kuten HE)

Virka-avun antamisesta säädetään tämän lain 77 §:ssä. (Uusi 3 mom.)

23—26 §
(Kuten HE)

27 §

Rajatapahtumaa sekä maahantulo- ja maastalähtöedellytyksiä koskeva tutkinta

Ulkomaaalaisen maahantulon, maassa oleskelun, maasta lähdön ja maasta poistamisen edelly-

tysten sekä kansainvälistä suojelua hakevan henkilön henkilöllisyyden, maahantulon ja matkareitin selvittämiseksi suoritettavassa rajavartiolaitoksen tutkinnassa noudatetaan soveltuvin osin, mitä esitutkinnasta ja poliisitutkinnasta säädetään. Sama koskee myös Suomen ja Neuvostoliiton välisellä valtakunnan rajalla noudatettavasta järjestyksestä ja rajatapahtumain selvittämisjärjestyksestä tehdyssä sopimuksessa (SopS 32/1960) tarkoitetun rajatapahtuman tutkimista.

(2 mom. kuten HE)

5 luku

Toimivaltuussäännökset28 §
(Kuten HE)

29 §

Rajanylityspaikalla suoritettava automaattinen tunnistaminen

Rajavartiolaitoksella on oikeus käyttää rajanylityspaikalla teknisessä valvonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä henkilöiden automaattiseen tunnistamiseen toimivaltaisen viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan haastettavien, kiinniotettavien, pidätettävien, säilöön otettavien, vangittavien tai viranomaisten seurantaan otettavien henkilöiden tunnistamiseksi sekä rajavartiolaitoksen tutkittavien rikosten estämiseksi, keskeyttämiseksi ja paljastamiseksi. Automaattista tunnistamista ei kuitenkaan saa kohdistaa käymälään, pukeutumistilaan tai muuhun vastaavaan paikkaan taikka henkilöstötiloihin tai työntekijöiden henkilökohtaiseen käyttöön osoitettuihin työhuoneisiin.

(2 mom. kuten HE)

30 §
(Kuten HE)

31 §

Rajavalvontaan liittyvä tekninen valvonta

Rajavartiolaitoksella on rajavalvonnan suorittamiseksi oikeus rajan välittömässä läheisyydessä sekä rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä kohdistaa paikoissa, joihin yleisöllä on pääsy, poliisilaissa tarkoitettua teknistä valvontaa muualle kuin kotirauhan piiriin kuuluvaan alueeseen. *Teknistä valvontaa ei kuitenkaan saa kohdistaa käymälään, pukeutumistilaan tai muuhun vastaavaan paikkaan taikka henkilöstötiloihin tai työntekijöiden henkilökoh- taiseen käyttöön osoitettuihin työhuoneisiin.*

(2 mom. kuten HE)

32—37 §
(Kuten HE)

38 §

Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen

Rajavartiomiehellä on oikeus määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen rajatarkastuksen tai rajavalvonnan suorittamiseksi taikka yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla tai edellä 33 §:ssä tarkoitettussa poliisitehtävässä.

39 §

Oikeus liikkua toisen kiinteistöllä

Rajavartiolaitoksen virkamiehellä sekä rajavartiolaitoksen toiminnan tukena käytettävillä asevelvollisilla ja vapaaehtoista asepalvelusta suorittavilla henkilöillä on oikeus liikkua toisen maa- ja vesialueella jalan, suksilla ja rajavartiolaitoksen käytössä olevalla kulkuneuvolla, jos se on välttämätöntä rajavartiolaitoksen tehtävän suorittamiseksi. Liikkumista pihapiirissä ja siihen rinnastettavalla erityiseen käyttöön varatulla alueella on kuitenkin vältettävä, jos sellaiseen liikkumiseen ei ole rajavartiolaitoksen tehtäväs- tä johtuvaa pakottavaa syytä. Tässä momentissa

säädetty liikkumisoikeus ei koske rajavartiolai- toksen järjestämää sotilaallisen maanpuolustuk- sen harjoitusta, ellei maa- tai vesialueen omista- jan kanssa ole toisin sovittu.

(2 mom. kuten HE)

40 §
(Kuten HE)

6 luku

Rikosten ennalta estäminen ja selvittäminen

41 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi

(1 mom. kuten HE)

Rajavartiomiehen toimivaltuuksista toimi- alallaan rikosten ennalta estämiseksi, selvittä- miseksi ja syytteeseen saattamiseksi on peitetoi- mintaa, valeostoa, telekuuntelua ja televalvon- taa lukuun ottamatta voimassa, mitä poliisimie- hen toimivaltuuksista rikosten ennalta estämi- seksi, selvittämiseksi tai syytteeseen saattami- seksi poliisilaissa, esitutkintalaissa ja pakkokei- nolaissa tai muualla säädetään. Mitä poliisilain 31 f §:ssä ja pakkokeinolain 5 a luvun 3 a §:ssä säädetään poliisin oikeudesta saada tieto matka- viestimestä ja mitä poliisilain 33 §:ssä sääde- tään teknisestä tarkkailusta, sovelletaan myös rajavartiolaitokseen. Rajavartiomiehellä on muun esitutkintaviranomaisen johdossa tapahtu- vaan esitutkintaan osallistuessaan oikeus käsi- tellä tietoa, joka on hankittu sellaisella menetel- mällä, joka ei ole rajavartiolaitoksen käytettä- vissä.

(3 mom. kuten HE)

42 §

Rajavartiolaitoksen tutkittavat rikosasiat

Rajavartiolaitos toimittaa, jollei jäljempänä toisin säädetä, esitutkinnan, kun sille tehdyn il- moituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että on tehty rikos, joka koskee rajavar-

tiolaitoksen valvottavan rajan ylittamisestä annettujen säännösten tai määräysten rikkomista rikoslain 17 luvun 7 tai 7 a §:ssä säädetyllä tavalla tai muulla laissa säädetyllä tavalla, rikoslain 17 luvun 8 ja 8 a §:ssä tarkoitettua laitto-man maahantulon järjestämistä ja näihin tekoihin liittyvää rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskauppaa sekä muuta rikoslain 25 luvussa tarkoitettua vapauteen kohdistuvaa rikosta, rajavartiolaitoksen tarkastettavaa asiakirjaa koskevaa rikoslain 33 luvun 1—4 §:ssä tarkoitettua väärennysrikosta, rikoslain 17 luvun 7 b §:ssä tarkoitettua alueloukkausta tai muuta Suomen alueellisen koskemattomuuden loukkaamista taikka rajavartiolaitoksen valvottavaksi säädetyn muun säännöksen tai määräyksen noudattamatta jättämistä.

Rajavartiolaitos toimittaa esitutinnan myös silloin, kun on syytä epäillä rajavirtioviranomaiseen tai sen ylläpidettäviin rajamerkkeihin tai rajalaitteisiin kohdistuvaa rikosta tai rajavyyhykkeestä annettujen säännösten rikkomista, sekä silloin, kun on syytä epäillä rajavirtiolaitoksessa palvelevan henkilön syyllistyneen sotilasoi-keudenkäyntilain 2 §:ssä tarkoitettuun sotilasoi-keudenkäyntiasiana käsiteltävään rikokseen taikka rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun rikokseen, jollei puolustusvoimien tai poliisin esitutkintaa koskevista toimivaltuuksista muuta johdu.

43 §
(Kuten HE)

44 §

*Esitutinnan siirtäminen toiselle esitutkinta-
viranomaiselle*

Rajavirtiolaitos siirtää, jollei *sen*, poliisin ja tullin tehtäväjakoa koskevista säännöksistä (*poist.*) muuta johdu, (*poist.*) tullilaissa tarkoitetun tullirikoksen esitutinnan tullille ja muun rikoksen esitutinnan poliisille, jos asian tai sen edellyttämien esitutkintatoimenpiteiden laatu tai

laajuus sitä edellyttää taikka jos asianomainen esitutkintaviranomainen sitä vaatii. Rajavirtiolaitos turvaa siirrettävässä asiassa esitutkinnan suorittamisen siihen saakka, kunnes esitutkin-nan siirtäminen on tapahtunut.

(2 mom. kuten HE)

Rajavirtiolaitoksen on siirrettävä esitutkinta poliisin suoritettavaksi silloin, kun on syytä epäillä rajavirtiolaitoksessa palvelevan henki-lön syyllistyneen sotilasoi-keudenkäyntiasiana käsiteltävään rikokseen taikka rikoslain 40 lu-vussa tarkoitettuun rikokseen, jos rikoksen vaka-vuus tai luottamus tutkinnan puolueettomuuteen sitä edellyttää. (Uusi 3 mom.)

45—48 §
(Kuten HE)

7 luku

Rajavyyhykettä koskevat säännökset

49 §

Rajavyyhyke

(1 mom. kuten HE)

Rajavyyhykkeen perustamisesta, leveydestä ja sijainnista säädetään tarkemmin *valtioneuvos-ton* asetuksella. Rajavyyhykettä ei saa määrätä leveämmäksi kuin mitä rajavalvonnan suoritta-minen välttämättä edellyttää.

50 §
(Kuten HE)

51 §

Rajavyyhykettä koskevat kiellot

Jollei tässä laissa toisin säädetä, rajavyyhyk-keellä on kiellettyä:

(1 kohta kuten HE)

(2 kohta *poist.*)

(2 ja 3 kohta kuten HE:n 3 ja 4 kohta)

52 §

Rajavyöhykelupa

Jollei tässä laissa tai muualla laissa toisin säädetä, luvanvaraista rajavyöhykkeellä on:

(1—5 kohta kuten HE)

6) *maa- ja kiviainesten ottaminen* ja mineraalien etsiminen 20 metriä lähempänä rajaviivaa.

(2 mom. kuten HE)

53 §

Rajavyöhykeluvan voimassaoloaika ja lupaehdot

(1 mom. kuten HE)

Rajavyöhykelupaan voidaan sisällyttää rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä ehtoja, *jotka koskevat rajavyöhykkeellä liikkumista*. Lupaehtoja voidaan muuttaa, jos luvan antamisen edellytyksissä tapahtuu olennainen muutos.

54—56 §
(Kuten HE)

57 §

Rajavyöhykeilmoitus

Sen lisäksi, mitä luvanvaraisuudesta 52 §:ssä säädetään, rajavartiolaitokselle on ennakolta ilmoitettava (*rajavyöhykeilmoitus*):

(1 kohta kuten HE)

2) uitosta, kalastamisesta ja *kulkuneuvolla* rajavedessä *kulkemisesta*.

Rajavyöhykeilmoitus tehdään sille alueelliselle tai paikalliselle rajavartiolaitokselle, jonka toimialuetta ilmoitus koskee. Rajavartiolaitos antaa ilmoituksessa tarkoitettua toimintaa koskevia tarkempia määräyksiä *1 momentissa tarkoitettuun toimintaan liittyvästä liikkumisesta, aseiden suuntaamisesta, kerralla käytettävien räjähdysaineiden määrästä, puiden kaatosuunnasta ja -menetelmistä sekä muiden toimenpiteistä tahattomien rajatapahtumien estämiseksi*, jos se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi välttämätöntä.

58 ja 59 §
(Kuten HE)

60 §

Suullisesti annettava päätös

(1 mom. kuten HE)

Muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun rajavyöhykelupaa koskevaan päätökseen saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. (Uusi 2 mom.)

8 luku

Vapautensa menettäneen henkilön kohtelu

61—63 §
(Kuten HE)

64 §

Vapautensa menettäneen henkilön säilytystilat

(1—3 mom. kuten HE)
(4 mom. *poist.*)

9 luku

Rajavartiolaitoksen toimintojen ja kohteiden turvallisuutta koskevat erityiset säännökset

65—69 §
(Kuten HE)

70 §

Turvataarkastukseen liittyvät voimakeinot

(1 mom. kuten HE)

Rajavartiomies (*poist.*) voi tarvittaessa käyttää henkilön poistamiseksi rajavartiolaitoksen toimitiloista tai sen hallitsemalta alueelta sellaisia voimakeinoja, joita henkilön käyttäytyminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina.

(3 mom. kuten HE)

71 §
(Kuten HE)

10 luku

Rangaistussäännökset

72 §

Rajavyöhykerikkomus

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

(1—5 kohta kuten HE)

on tuomittava *rajavyöhykerikkomuksesta* sakkoon, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

73 §
(Kuten HE)

74 §

Muut rangaistussäännökset

Rangaistus niskoittelusta rajavartiomiestä vastaan säädetään rikoslain 16 luvun 4 a §:ssä. Rangaistus valtionrajarikoksesta säädetään rikoslain 17 luvun 7 ja 7 a §:ssä, rangaistus alueloukkauksesta säädetään mainitun luvun 7 b §:ssä ja rangaistus laittoman maahantulon järjestämisestä säädetään mainitun luvun 8 ja 8 a §:ssä. Rangaistus julkisrauhan rikkomisesta säädetään rikoslain 24 luvun 3 §:ssä.

11 luku

Erinäiset säännökset

75—81 §
(Kuten HE)

82 §

Vieraan valtion alueelle ulottuvat rikoksentorjuntatoimenpiteet

Rajavartiolaitoksella on (*poist.*) oikeus rikoksen selvittämiseksi tai rikoksesta epäillyn kiinnittämiseksi jatkaa Suomessa aloitettua henkilön takaa-ajoa, tarkkailua ja teknistä tarkkailua vieraan valtion alueella sen mukaan kuin tällaisen toimenpiteen jatkamisesta vieraan valtion alueella Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään tai Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa määrätään.

(2 mom. kuten HE)

83 ja 84 §
(Kuten HE)

12 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

85 §
(Kuten HE)

86 §

Rajavyöhykettä koskeva siirtymäsäännös

(1 mom. kuten HE)

Ennen tämän lain voimaantuloa 50 metriä lähemmäksi rajaviivaa rakennettujen, rajavartiolaitoksen partiotoimintaa ja muuta rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellista toimintaa haittaavien aitojen ja vastaavien rakennelmien omistajalla on oikeus saada aidan tai vastaavan rakennelman käyvän hinnan mukainen korvaus, kun aita tai vastaava rakennelma on määrätty purettavaksi ja määräys on pantu täytäntöön. (Uusi 2 mom.)

3.

Laki**henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1—7 §
(Kuten HE)

8 §

*Poliisiasiain tietojärjestelmän käyttäminen
rajavartiolaitoksen tehtävissä*

(1—3 mom. kuten HE)

Rajavartiolaitos vastaa poliisin tietojärjestelmään talletetun tiedon oikeellisuudesta ja sen tallettamisen sekä käytön laillisuudesta omassa toiminnassaan. (Uusi 4 mom.)

9 §
(Kuten HE)

10 §

Poliisin hallintoasiain tietojärjestelmän käyttäminen rajavartiolaitoksen tehtävissä

(1—3 mom. kuten HE)

Rajavartiolaitos vastaa poliisin tietojärjestelmään talletetun tiedon oikeellisuudesta ja sen tallettamisen sekä käytön laillisuudesta omassa toiminnassaan. (Uusi 4 mom.)

11 §

Rikoksista epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteriä saavat käyttää vain rikostiedustelu-, rikosanalyysi- ja tarkkailutehtäviin määrätty

(*poist.*) rajavartiomiehet. Rajavartiolaitoksen esikunta voi antaa käyttöoikeuden rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteriin myös poliisin, tullin tai puolustusvoimien palveluksessa oleville rikostiedustelu- ja tarkkailutehtäviin tai rikostietojen analyysitehtäviin määrättyille virkamiehille.

12 §
(Kuten HE)

13 §

Turvallisuustietorekisterin käyttöoikeus

Turvallisuustietorekisteriä saavat käyttää rikostiedustelu-, rikosanalyysi- ja tarkkailutehtäviin määrätty (*poist.*) rajavartiomiehet. (*Poist.*) (2 mom. kuten HE)

2 luku

Henkilötietojen käsittelyn erityissäännöksiä ja oikeus tietojen saamiseen

14 ja 15 §
(Kuten HE)

16 §

Henkilön fyysisiin ominaisuuksiin perustuva sähköinen tunniste ja sen tietoturva

Rajavartiolaitoksella on oikeus ottaa vastaan henkilön fyysisiin ominaisuuksiin perustuva matkustusasiakirjaan liitetty sähköinen tunniste henkilön tunnistamista ja asiakirjan aitouden varmistamista varten, jollei muuta säädetä.

Rajavartiolaitoksella on oikeus verrata asiakirjassa olevaa tunnistetta henkilöön. Sähköises-

sä muodossa olevia henkilön fyysisiin ominaisuuksiin perustuvia tunnistetietoja käsiteltäessä tulee erityisesti huolehtia tietoturvasta. *Sähköistä tunnistetta ei saa tallettaa rajavartiolaitoksen henkilörekisteriin, jollei muuta säädetä.*

17—21 §
(Kuten HE)

22 §

Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä rajavartiolaitaissa tai muussa laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten *salassapitosäännösten estämättä* tarpeellisia tietoja rekistereistä seuraavasti:

(1—3 kohta kuten HE)

(4 kohta *poist.*)

(4—7 kohta kuten HE:n 5—8 kohta)

8) (9) *ilmailu-, kalastus-, merenkulku- ja pelastusviranomaisilta* sekä poliisilta, puolustusvoimilta, tullilaitokselta ja ympäristöviranomaisilta tarpeellisia tietoja kulkuneuvoista, liikenteestä, viranomaisten toimintavalmiudesta ja hälyttämisestä rajaturvallisuuden ylläpitämistä, esitutkintaa, muuta tutkintaa sekä pelastustehtävää ja merellä tai maarajalla rajavartiolaitoksen suoritettavaksi säädettyä valvontatehtävää varten;

(9—14 kohta kuten HE:n 10—15 kohta)

15) (16) rikosrekisterilaissa (770/1993) tarkoitetusta rikosrekisteristä tarpeellisia tietoja (*poist.*) ulkomaalaislaissa tarkoitettua viisumia, lupaa tai muuta toimenpidettä varten, luotettavuutta edellyttävän luvan tai hyväksymisen sekä erityistä luotettavuutta edellyttävän koulutukseen valinnan tai tehtävään määrittämisen päättämistä varten ja turvallisuusvalvontaa varten;

(16—21 kohta kuten HE:n 17—22 kohta)

Oikeudesta rekisteritietojen saamiseen on lisäksi voimassa, mitä säädetään *rikostekisterilaissa*, holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999), kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetussa laissa

(453/2002), konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annetussa laissa (137/2004), liiketoimintakiellosta annetussa laissa (1059/1985), maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetussa laissa (493/1999), maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa (57/2005), pelastuslaissa (468/2003), poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetussa laissa (1251/1995), tullilaissa (1466/1994), ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa (1270/1997), ulosottolaissa (37/1895), yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) ja muualla laissa.

23 §
(Kuten HE)

3 luku

Tietojen käyttäminen ja luovuttaminen

24—27 §
(Kuten HE)

28 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Rajavartiolaitos saa luovuttaa rajavartiolaitoksen henkilörekistereistä salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa tietoja, jotka ovat tarpeen:

(1—5 kohta kuten HE)

6) *pelastusviranomaisille pelastustoimintaa* varten;

(7—13 kohta kuten HE)

14) ulkomaalaisvirastolle *ulkomaalaisia ja Suomen kansalaisuutta koskevien sellaisten asioiden käsittelemistä ja ratkaisemista varten, jotka lailla tai asetuksella säädetään ulkomaalaisvirastolle;*

(15—17 kohta kuten HE)

(2 ja 3 mom. kuten HE)

29 §
(Kuten HE)

4 luku

Tietojen poistaminen ja arkistointi

30 §

Rajavartiolaitokselle säädetyn tehtävän suunnittelussa ja toteuttamisessa tarpeellisten tietojen poistaminen

(1 mom. kuten HE)

Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus tutkitaan viimeistään kahden vuoden kuluttua edellisestä tietojen tarpeellisuuden tarkastamisesta ja tietojen uudelleen tarkastamisesta tehdään merkintä. (Uusi 2 mom.)

31 ja 32 §
(Kuten HE)

33 §

Tietojen poistaminen rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteristä

(1 mom. kuten HE)

Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus tutkitaan viimeistään viiden vuoden kuluttua edellisestä tietojen tarpeellisuuden tarkastamisesta ja tietojen uudelleen tarkastamisesta tehdään merkintä. (Uusi 2 mom.)

34 §

Tietojen poistaminen turvallisuustietorekisteristä

(1 mom. kuten HE)

Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus tutkitaan viimeistään viiden vuoden kuluttua edellisestä tietojen tarpeellisuuden tarkastamisesta ja tietojen uudelleen tarkastamisesta tehdään merkintä. (Uusi 2 mom.)

35—37 §
(Kuten HE)

38 §

Tietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueelle ja Euroopan talousalueelle

Jollei muuta säädetä tai Suomea velvoittavasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu, rajavartiolaitoksella on oikeus *salassapitosäonnösten estämättä* luovuttaa henkilörekistereistään tietoja Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueella ja Euroopan talousalueella poliisiviranomaiselle ja muulle viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen, seuraavasti:

(1 ja 2 kohta kuten HE)
(2—4 mom. kuten HE)

39 §

Tietojen luovuttaminen Euroopan poliisivirastolle ja muulle ulkomaiselle viranomaiselle

Rajavartiolaitos saa *salassapitosäonnösten estämättä* luovuttaa henkilörekisterinsä tietoja:

(1—7 kohta kuten HE)
(2 ja 3 mom. kuten HE)

40 ja 41 §
(Kuten HE)

42 §

Tarkastusmenettely

(Kuten HE)

5 luku

Erinäiset säännökset

43 §
(Kuten HE)

44 §

Henkilötietojen käsittelyä koskeva valvontavollisuus

(1 mom. kuten HE)

Henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä sovelletaan rajavartiolaitoksessa myös automaattisesti talletettuihin kuviin ja ääniin, vaikka ne eivät muodostaisikaan henkilörekisteriä. (Uusi 2 mom.)

45 § (Uusi)

Rangaistussäännökset*Rangaistus tietomurrosta säädetään rikoslain 38 luvun 8 §:ssä ja rangaistus henkilörekisteririkoksesta mainitun luvun 9 §:ssä.*46 (45) §
(Kuten HE)

6 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset47 ja 48 (46 ja 47) §
(Kuten HE)**5.****Laki****ulkomaalaislain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

***kumotaan** 30 päivänä huhtikuuta 2004 annetun ulkomaalaislain (301/2004) 191 §:n 1 momentin 6 kohta ja**muutetaan (poist.) 3 §:n 21 kohta, 4 §:n 3 momentti, 12, 123, 174 ja 179 § sekä 181 §:n 1 momentti ja 185 §:n 2 momentti sekä**lisätään 182 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 653/2004, uusi 2 momentti seuraavasti:*3, 4 ja 12 §
(Kuten HE)

123 §

Säilöön ottamisesta päättäminen ja säilöön otetun sijoittaminen

(1 ja 2 mom. kuten HE)

*Edellä 1 momentissa tarkoitettu virkamies voi päättää säilöön otetun ulkomaalaisen sijoittamisesta poikkeuksellisesti poliisin (poist.) pidätystiloihin, jos:**(1 ja 2 kohta kuten HE)**Edellä 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa ulkomaalainen voidaan poikkeuksellisesti sijoittaa poliisin pidätystilojen sijasta rajavartiolaitoksen pidätystiloihin, kuitenkin enintään 48 tunniksi. (Uusi 4 mom.)**(5 ja 6 mom. kuten HE:n 4 ja 5 mom.)*174, 179, 181, 182 ja 185 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan uudet lakiehdotukset

23.

Laki

sähköisen viestinnän tietosuojalain 36 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 16 päivänä kesäkuuta 2004 sähköisen viestinnän tietosuojasta annetun lain (516/2004) 36 §:n 1 momentti seuraavasti:

36 §
Eräiden muiden viranomaisten tiedonsaantioikeus

Viranomaisten oikeudesta saada tunnistamistietoja rikoksen selvittämiseksi säädetään pakkokeinolaissa (450/1987).

Viranomaisten oikeudesta saada tunnistamistietoja rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi säädetään poliisilaissa (493/1995), rajavartiolaissa (/) ja tullilaissa (1466/1994).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

24.

Laki

metsästyslain 88 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun metsästyslain (615/1993) 88 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1068/2004, seuraavasti:

88 §
Lain noudattamisen valvonta
Poliisin, rajavartiolaitoksen ja tulliviranomaisten sekä 63 §:n 4 momentissa tarkoitettu-

jen metsästyksenvartijoiden tulee toimialueellaan valvoa, että metsästystä koskevia säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan. (Poist.)

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
200 .*

Valiokunnan lausumaehdotus

*Eduskunta edellyttää hallituksen tark-
kaan seuraavan rajavartiolaitosta kos-
kevan lainsäädännön toimeenpanoa
sekä huolehtivan siitä, että hallintova-*

*liokunnalle annetaan viimeistään vuo-
den 2008 loppuun mennessä seikkape-
räinen kirjallinen selvitys rajavartiolai-
tosta koskevan lainsäädännön toimi-
vuudesta ja soveltamisesta.*

Helsingissä 15 päivänä kesäkuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Matti Väistö /kesk	Rosa Meriläinen /vihr
vpj.	Veijo Puhjo /vas	Lauri Oinonen /kesk
jäs.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Heli Paasio /sd
	Nils-Anders Granvik /r	Satu Taiveaho /sd
	Lasse Hautala /kesk	Tapani Tölli /kesk
	Rakel Hiltunen /sd	Ahti Vielma /kok
	Esko Kurvinen /kok	Tuula Väättäinen /sd.
	Lauri Kähkönen /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.